

Tanja Mänty

METSÄSTYSMATKAILUN KEHITTÄMISMAHDOLLISUUDET ETELÄ- JA ITÄ-LAPISSA

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

Rovaniemen ammattikorkeakoulu

julkaisusarja B I I

ROVANIEMEN
AMMATTIKORKEAKOULU

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU

**METSÄSTYSMATKAILUN KEHITTÄMIS-
MAHDOLLISUUDET ETELÄ- JA ITÄ-LAPISSA**

Tanja Mänty

2008

B-sarja nro 11
ISSN 1239-7733
ISBN 978-952-5153-70-5 (PDF)

Kannen kuva: Tauno Stenroth
Kannen taitto: Tornion kirjapaino
Rovaniemi 2008

	ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU	OPINNÄYTETYÖ
---	----------------------------------	--------------

Tekijä	Tanja Mänty	Vuosi 2006
Työn nimi	Metsästysmatkailun kehittämismahdollisuudet Etelä- ja Itä-Lapissa	
Sivu- ja liitemäärä	60+1	

Tiivistelmä

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää metsästysmatkailun kehittymismahdollisuuksia maaseudun elinkeinona ja pienten paikallisyhteisöjen elinvoimaisuuden edistäjänä Etelä- ja Itä-Lapissa. Keskeisimpiä kysymyksiä olivat metsästysmatkailun kehittymisen edellytykset sekä toiminnan kestävyys. Tavoitteena oli selvittää myös niin sanotun kamerametsästyksen kehittymismahdollisuuksia luontomatkailussa.

Tutkimus toteutettiin haastattelemalla 25:tä Etelä- ja Itä-Lapin, eli Kemijärven, Pelloksen, Pellon, Posion, Ranuan, Rovaniemen, Sallan, Simon ja Ylitornion alueella metsästyksen ja/tai luontomatkailun parissa toimivaa henkilöä. Haastateltavina oli riistanhoitoviranomaisen (1), metsästysseurojen (10), luontomatkailu- ja ohjelmapalveluyritysten (9), matkanjärjestäjän (1), luonto- ja perinnekulttuurimatkailuhankkeen (1), yhteismetsän (1) sekä Metsähallituksen ja Villi Pohjolan (2) edustajia.

Tutkimuksen perusteella metsästysmatkailulla on kehittymismahdollisuuksia lähinnä yksityisten mailla, eli metsästysseurojen vuokraamilla alueilla ja yhteismetsien maille. Kehittymisen edellytyksiä ovat muun muassa yhteistyö eri toimijoiden välillä sekä tuotteistaminen ja valmiiden tuotteiden ammattitaitoinen markkinointi. Tuotteistaminen ja markkinointi edellyttävät alueellista ja valtakunnallista panostusta asiaan.

Metsästysmatkailussa tulee asiakasmäärän kasvattamisen sijaan panostaa laadukkaisiin, yksilöllisiin ja hinnakkaisiin kokonaisuuksiin, jolloin toiminta on kestävä ja sillä on alueellista merkitystä. Hirven ja karhun metsästyksessä näyttää olevan eniten tuotteistamisen mahdollisuuksia.

Metsästysmatkailutoiminta on toteutettava paikallisyhteisön ja metsästysseurojen ehdoilla, alueen perinteitä ja yleisesti hyväksyttyjä tapoja kunnioittaen. Myös avoin asioiden esiin tuominen ja myönteisten kokemusten korostaminen toimijoiden ja tiedotusvälineiden kautta on tärkeää.

Myös kamerametsästyksellä näyttää olevan kehittymismahdollisuuksia Etelä- ja Itä-Lapin luontomatkailussa.

Avainsanat: metsästys, eräkulttuuri, luontomatkailu, metsästysmatkailu, eläinten tarkkailu, kestävä kehitys

	ROVANIEMI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	THESIS
---	---	--------

Author Tanja Mänty **Year** 2006

Name Developmental possibilities of hunting tourism in southern and eastern Lapland

Pages and app. 60+1

Abstract

The aim of this study was to explore the developmental possibilities of hunting tourism as a source of income for local people in southern and eastern Lapland, thus enhancing the vitality of small northern communities. The intention was to find out what it demands to develop hunting tourism and how it can be made as a sustainable function. The goal was also to study the developmental possibilities of so called camera hunting as a part of nature tourism.

This study was carried out by interviewing 25 persons working in hunting and/or nature tourism in southern and eastern Lapland, in Kemijärvi, Pelkosenniemi, Pello, Posio, Ranua, Rovaniemi, Salla, Simo and Ylitornio regions. The representative of the game management district (1), hunting societies (10), nature tourism and program service entrepreneurs (9), a travel agent (1), nature and tradition culture tourism project workers (1) and Metsähallitus and Villi Pohjola (2) were interviewed.

This study indicates that hunting tourism has development possibilities mainly on private land, as in areas rented by hunting societies or commonly owned forests. The development requires cooperation, research and development and skilled marketing of the endproduct. This in turn requires both local and national contribution.

Instead of raising the number of travellers hunting tourism should focus on pricey quality products tailored individually. In this way the business could gain continuity and benefit the local community. The most promising are elk and bear hunting.

Hunting tourism should be carried out on terms of the local community and hunting societies, respecting local traditions and generally accepted customs. Open discussion and emphasizing the positive experiments through participants and media is also important.

Camera hunting seems also to have promising possibilities in nature travel in southern and eastern Lapland.

Key words: hunting, hunting culture, nature tourism, hunting tourism, animal observation, sustainable development

SISÄLLYS

ESIPUHE	7
1 JOHDANTO	9
2 SUOMI RIISTA- JA METSÄSTYSMAANA	12
2.1 Metsästyksen asema ja merkitys yhteiskunnassamme	12
2.2 Metsästyslainsäädännöstä	14
2.3 Alue-ekologia ja riistalajisto	16
2.4 Metsästysmuodoista	17
2.5 Metsästyksen ekologinen kestävyys	20
3 METSÄSTYSMATKAILU	22
3.1 Metsästysmatkailu luontomatkailun osa-alueena	22
3.2 Metsästysmatkailu maailmalla	24
3.3 Metsästysmatkailun mahdollisuudet Suomessa	26
3.4 Metsästysmatkailupalvelun tuotteistaminen	28
3.5 Kamerametsästys luontomatkailupalveluna	30
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET SIDOSRYHMITTÄIN	33
5.1 Riistanhoitoviranomainen	33
5.2 Luonto- ja perinnekulttuurimatkailuhanke	35
5.3 Matkanjärjestäjä	37
5.4 Matkailuyritykset	39

5.5 Metsästysseurat	43
5.6 Metsähallitus, Villi Pohjola.....	45
5.7 Yhteismetsä	49
6 TULOSEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	51
6.1 Metsästysmatkailun nykytilanne	51
6.2 Kehittymismahdollisuudet	51
6.3 Hyvä metsästysmatkailutuote.....	54
6.4 Kamerametsästys luontomatkailupalveluna	55
6.5 Tutkimuksen arviointi	56
7 LÄHTEET	57
8 LIITE	61

ESIPUHE

Lapissa luonnon taloudellinen hyödyntäminen on jo vuosia suuntautunut sen monipuoliseen ja kestäväan käyttöön, johon haetaan jatkuvasti uusia ideoita. Matkailullinen vetovoima on säilynyt voimakkaana ja niinpä sen osuus on kasvanut tasaisesti vuosi vuodelta. Lapin matkailu perustuu keskeisesti luontoon ja sen pohjalle rakennettuihin aktiviteetteihin. Metsästysmatkailussa hyödynnetään alueen ominaista luonto- ja kulttuuriympäristöä, jossa toiminnan perustana korostetaan ekologista ja sosiaalista kestävyyttä. Metsästysmatkailuun perustuvaa liiketoimintaa on toteutettu Lapissa jo pitkään, mutta se on tapahtunut pääasiassa valtion tai muiden suurten metsänomistajien mailla. Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu lähinnä yksityismailla tapahtuvan toiminnan mahdollisuuksia, mitä ei laajemmassa mitassa vielä ole kyetty tai haluttu tuotteistaa.

Metsästysmatkailun kysyntä on kasvamaan päin niin Suomessa, kuin muualakin, koska metsästysmahdollisuuksia on tiheään asutuilla seuduilla varsin vähän tarjolla. Toiminnan luonne, kuten lainsäädäntö ja turvallisuusseikat, edellyttävät tuotteistamista ns. pakettimatkoihin, jolloin turistimetsästäjälle tarjotaan valmiiksi räätälöity, kaiken tarpeellisen sisältävä matkapaketti. Tämä taas edellyttää huolellista suunnittelua ja hyvää yhteispeliä eri toimijoiden kesken, sillä yksityismetsien metsästysmahdollisuuksia hyödyntävät tahot, kuten metsästysseurat tai yksityismetsänomistajat eivät välttämättä kykene suunnittelemaan ja toteuttamaan pakettia itse.

Tanja Mänty on tutkimuksessaan selvittänyt kiinnostusta metsästysmatkailuun yleisesti ottaen, sekä tarkastellut esiin nousevia ongelmia monipuolisesti eri sidosryhmien näkökulmista. Tutkimus on tehty vuonna 2006 Rovaniemen ammattikorkeakoulun luonnonvara-alalla agrologitutkinnon opinnäytetyönä, jolloin tarkastelussa luonnollisesti korostuu maaseudun elinkeinomahdollisuuksien kehittäminen. Tutkimuksen tekijää on lisäksi kiinnostanut uutena ideana kamerametsästyksen mahdollisuudet luontomatkailussa. Idea on saanut varovaisen kannatuksen, mutta uutena ajatuksena sen läpimeno vaatinee vielä hieman lisäkehittelyä.

Tutkimus on toteutettu Lapin etelä- ja itäosissa, mutta sen voitaneen yleistää laajemminkin maakunnan eteläiseen puoliskoon, jossa riistakannat sekä maanomistajuusolot ovat suurin piirtein samantyyppisiä. Tulokset perustuvat haastatteluaineistoon, mikä on sopiva tapa kerätä tietoa kyseisestä aiheesta. Aineisto on riittävän kattava, jotta sen pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä miten metsästysmatkailua voidaan toteuttaa kestäväällä tavalla, sekä minkälaisia rajoituksia toiminnalle voidaan perustellusti asettaa.

Tutkimusta voidaan hyödyntää eri foorumeissa suunniteltaessa metsästysmatkailua Lapissa. Työ antaa lukijalleen tietoa metsästysoikeuden omistajien

mielipiteistä ja suhtautumisesta varsin herkkään aiheeseen, joka monissa piireissä halutaan säilyttää paikallisten perinteisenä nautintaoikeutena, mutta jota toisaalta tämänkin tutkimuksen mukaan voidaan tuotteistaa ja saada aikaan kannattavaa liiketoimintaa – etenkin nykyisten korkeiden hirvikantojen aikana.

Rovaniemellä 7.8.2007

Jussi Soppela

1 JOHDANTO

Metsästysmatkailu, kuten yleensäkin riistatalouden hyödyntäminen kaupallisessa mielessä, on toimintana usein kyseenalaistettu lähinnä perinteisen metsästäjäetiikan näkökulmasta. Suomalaisessa metsästyskulttuurissa on istunut tiukasti perinteinen kotitarpeisiin metsästämisen periaate eikä metsästystä ole juuri haluttu lähteä kaupallistamaan. Riistakantojen kestävyys, perinteisen metsästyskulttuurin vaarantuminen sekä omien lupamahdollisuuksien kaventuminen arveluttavat, ja pohjoisessa koetaan joskus myös, että metsästyksen kaupallistaminen voi vaarantaa vapaan metsästysoikeuden valtion mailla.

Nykypäivänä olisi kuitenkin suhtauduttava avoimesti ja ennakkoluulottomasti kaikkiin maaseudun mahdollisuuksiin. Kaikilla metsästyksen harrastajilla ei ole sopivia metsästysmahdollisuuksia kotimaassaan tai kotipaikkakunnallaan, ja usein metsästys- ja eräelämyksiä halutaan lähteä kokemaan myös erilaisiin luonnonympäristöihin ja vieraisiin kulttuureihin. Harkitusti lisääntyvä, yhteistyössä toteutettava metsästysmatkailu voisi tuoda lisätuloa maaseudun matkailuyrittäjille ja metsästyseuroille. Metsästyseurat tarvitsevat rahaa toimintansa kehittämiseen ja metsästysmatkailu toisi eri palveluiden kysyntänä hyvinvointia koko kyläyhteisölle.

Lapin liitto (2003, 48) korostaa matkailustrategiassaan matkailun merkitystä Lapille elintärkeänä elinkeinona. Lapissa matkailutulojen ja työllistävyyden merkitys onkin suuri, mutta matkailun positiiviset vaikutukset ovat jakautuneet maakunnan sisällä varsin epätasaisesti. Matkailu on keskittynyt lähinnä matkailukeskuksiin ja niiden lähiympäristöön. Jatkossa matkailutuloja ja työllisyyttä olisikin saatava ohjatuksi lisääntyvässä määrin myös maaseudulle, matkailukeskusten ulkopuolelle.

Luontomatkailu nähdään erityisesti maaseudun pienten kyläyhteisöjen mahdollisuutena. Ala on kehittynyt viimeaikoina voimakkaasti ja kasvun odotetaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Saarisen ja Hallin (2004, 5) mukaan luontomatkailun on Suomessakin arvioitu kasvavan vuosittain jopa 8–10 prosenttia.

Pohjois-Suomessa luontomatkailun vaikutukset ovat Saarisen (2002, 20) mukaan jo selvästi nähtävissä. Vaikka suorat matkailutulot ovatkin vielä melko pienet, niillä on syrjäisemmille alueille kohdistuessaan merkitystä. Ja ennen kaikkea on huomattava, että työvoimavaltaisena alana luontomatkailu työllistää paikallista väestöä sekä laajentaa alueen palvelurakennetta, ja edistää sitä kautta alueellista hyvinvointia.

Lapissa on runsaasti luontomatkailupalveluita tarjoavia ohjelmapalveluyrityksiä. Metsästysmatkailun tarjonta on kuitenkin vähäistä Ylä-Lappia lukuun

ottamatta, tai ainakaan palveluita ei ole markkinoitu julkisesti. Idea metsästysmatkailuun liittyvästä opinnäytetyöstä sai alkunsa erikoistumisharjoitteluaikani ProAgria Lapin Maaseutukeskuksen Elintarvikekoordinaatiohankkeelle tekemästäni kyselytutkimuksesta Lapin metsäystseuroille. Tutkimus tehtiin yhteistyössä Lapin riistanhoitopiirin kanssa, ja se koski ensisijaisesti hirvenlihan saantia yleiseen kulutukseen, mutta mukana oli myös metsästysmatkailua koskeva osio. Metsäystseuroilta kysyttiin kiinnostuksesta metsästysmatkailupalveluiden järjestämiseen ja mahdollisten majoitustilojen vuokraamiseen ohjelmapalveluyrityksille sekä mahdollisuuksista oheisohjelmiin. Kyselyyn vastasi 248 metsäystseuraa eli 53 % kaikista Lapin riistanhoitopiiriin 469 metsäystseurasta. Kyselyyn vastanneista metsäystseuroista 26 % (65) oli kiinnostunut metsästysmatkailupalveluiden järjestämisestä.

Kiinnostuin aiheesta, ja halusin lähteä selvittämään metsästysmatkailun kehittämismahdollisuuksia elinkeinona ja kyläyhteisöjen elävöittäjänä Lapissa opinnäytetyönäni. Kiinnostukseni paitsi maaseudun kehittämiseen ja matkailuun, myös riistaan ja metsästyksen vaikutti luonnollisesti aihevalintaan.

Opinnäytetyöni toimeksiantajana on Rovaniemen koulutuskuntayhtymän Lapin Luonto-opiston maaseutuopetuksen hallinnoima Luontoyrittäjyyden pohjoiset palvelu- ja osaajaverkostot (LUPPO) -hanke. Hankkeen toiminta-alueena on koko Pohjoinen tavoite 1 -alue, ja hankevastaavana toimii Esa Säkkinen.

Tutkimus rajautui Etelä- ja Itä-Lapin alueelle. Alueen rajauksen perusteina olivat alueen yhteneväisyys maanomistuksen, metsästyskulttuurin sekä luonnonolosuhteiden ja riistalajiston suhteen. Lisäksi huomioin omat henkilökohdaiset resurssini ajan käytön ja taloudellisten tekijöiden suhteen.

Ylä-Lappi rajautui tutkimuksesta pois jo alussa, koska se eroaa muusta Lapista juuri edellä mainittujen tutkimusalueen rajauksen perusteiden suhteen. Ylä-Lapin maapinta-alasta suurin osa on valtion maita ja Metsähallitus hallinnoi maankäyttöä. Lapin tunturialueiden luonnonolosuhteet ja riistalajisto poikkeavat muusta maakunnasta, ja metsästyskulttuurikin on erilainen. Metsästyksellä on edelleen merkityksensä osaelinkeinona riekon ansapyyntialueella Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa. Metsästysmatkailukin on vaikiintunut Ylä-Lappiin nykyisessä muodossaan, eikä juuri voi enää lisääntyä kestävyysvaarantumatta. Lisäksi valtion mailla metsästysmatkailuyritysten toiminnan edellytyksiä rajoittaa jatkossa vuoden 2005 alusta voimaan tullut laki uudesta Metsähallituksesta metsästyslupakäytännön muutosten myötä.

Tarkastelen aluksi Suomea riista- ja metsästyksena yleisesti (luku 2). Metsästyksen yhteiskunnallisen aseman ja merkityksen tarkastelun kautta tulevat esiin lähinnä metsästyksen sosiaaliset ja kulttuuriset ulottuvuudet. Lisäksi käsittelem metsästyslainsäädäntöä sekä Suomen alue-ekologiaa ja riistalajistoa.

Myös Suomessa käytettävät yleisimmät ja perinteisimmät metsästysmuodot sekä metsästyksen ekologinen kestävyys sisältyvät lukuun 2. Luvussa 3 käsitelen metsästysmatkailua luontomatkailun osa-alueena ja metsästysmatkailua sekä maailmanlaajuisena ilmiönä että Suomen osalta. Myös metsästysmatkailupalvelun tuotteistaminen sekä niin sanottu kamerametsästys luontomatkailun osa-alueena sisältyvät lukuun 3. Luvussa 4 esittelen tutkimuksen toteutustapaa, ja lukuun 5 sisältyvät tutkimuksen tulokset sidosryhmittäin. Luvussa 6 tarkastelen tutkimuksen tuloksia ja teen johtopäätökset teemoittain sekä arvioidon tutkimuksen onnistuneisuutta.

Kestävyys sekä metsästyksessä että luontomatkailussa korostuu keskeisenä näkökulmana työssäni. Tarkastelen kestävyyttä kaikkien osa-alueiden, ekologisen, taloudellisen ja sosiokulttuurisen kestävyuden, kannalta. Metsästyksen osalta nousevat esiin lähinnä ekologinen ja sosiokulttuurinen näkökulma. Luontomatkailussa puolestaan korostuvat paikalliselle elinkeinoelämälle ja paikallisväestölle koituvat taloudellissosiaaliset hyödyt.

Tärkeimmät kysymykset, joihin haen opinnäytetyössäni vastausta, ovat seuraavat:

- 1) Onko metsästysmatkailulla kehittymismahdollisuuksia maaseudun elinkeinona ja pienten paikallisyhteisöjen taloudellissosiaalisen elinvoiman edistäjänä Etelä- ja Itä-Lapissa?
 - a) Mitkä ovat metsästysmatkailun kehittymisen edellytykset?
 - b) Voiko metsästysmatkailu kehittyä ekologisen ja sosiokulttuurisen kestävyuden vaarantumatta?
- 2) Onko kamerametsästyksellä kehittymismahdollisuuksia Etelä- ja Itä-Lapin luontomatkailussa?

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten metsästysmatkailu voisi kehittyä sekä taloudellisesti kannattavaksi ja ekologisesti ja sosiokulttuurisesti kestäväksi yrittäjien lisätulomahdollisuudeksi että koko kyläyhteisöä hyödyttäväksi toiminnaksi Etelä- ja Itä-Lapin maaseutualueilla. Tavoitteena on tässä yhteydessä selvittää myös niin sanotun kamerametsästyksen mahdollisuuksia luontomatkailussa, erityisesti metsästysmatkailua tarjoavien yritysten sesongin jatkajana

2 SUOMI RIISTA- JA METSÄSTYSMAANA

2.1 Metsästyksen asema ja merkitys yhteiskunnassamme

Suomalaisilla on muutamia harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta ollut aina yhteiskunnallisesta asemastaan riippumaton oikeus harjoittaa metsästystä. Metsästyksen historiallinen perusta onkin siten eronnut jo varhain esimerkiksi keskieurooppalaisesta traditiosta, jossa metsästys on ollut lähinnä aatelisten ja kuninkaallisten yksinoikeus. Suomalaisesta metsästyskulttuurista puhuttaessa tarkoitetaan perinteistä suomalaista eräkulttuuria, joka viittaa metsästyseen ja kalastukseen ja jossa hunting-aspekti (eränkäynti, luonnon kokeminen, luonnontuntemus ja riistanhoito) painottuu shooting-aspektia (rituaalit, ampuminen, suuri saalis, urheilu) enemmän. (Alaraudanjoki 1996, 145, 148–149; Ilvesviita 2005, 60.)

Suomalaisessa metsästyskulttuurissa on nähtävissä myös kullekin ajalle ominaisia käsityksiä, arvoja, normeja, tapoja ja vaatimuksia, joiden mukaan metsästyksen liittyviä toimintoja harjoitetaan. Metsästyspolitiikalla on pyritty vaikuttamaan metsästyskulttuurin muotoutumiseen, kun taas toisaalta metsästyskulttuurissa vallitsevat arvot ja virtaukset on otettu huomioon metsästyspoliittisessa toiminnassa ja päätöksenteossa. Vaikka monet vanhat kansanomaiset piirteet ovat jo hävinneet metsästyskulttuuristamme, suomalainen metsästyshistoria näkyy metsästystavoissa ja -laeissa edelleenkin. (Ilvesviita 2005, 54–56.)

Luonnonkäyttötavat ja -kulttuurit muotoutuvat paljolti sen mukaisesti, millaiseksi ihmisen asema ja hänen oikeutensa luontoon ymmärretään. Pietarisen (1987, 42) mukaan on olemassa neljä perusasennetta luontoa kohtaan, eli utilismi, humanismi, mystismi ja naturismi. Kuhunkin näistä sisältyy tunnusomainen käsitys luonnosta, ihmisen asemasta sekä ihmisen oikeuksista luontoon nähden. Utilismi ja humanismi ovat puhtaasti ihmiskeskeisiä asenteita, vaikka ne eroavatkin toisistaan merkittävästi. Utilismissa luonnon ajatellaan olevan olemassa vain ihmisen hyvinvointia varten, kun taas humanismin näkemys on, että luonnon tulee palvella ihmisen älyllistä ja eettistä kehitystä. Mystismissä ja naturismissa ihminen puolestaan koetaan osaksi luontoa, vaikkakin eri tavoin. Mystismissä luonto koetaan henkiseksi ja ihminen on ykseydessä jonkin äärettömän suuren ja voimakkaan kanssa. Mystismi kuitenkin tavallisesti korostaa ihmisen arvoa ja henkistä kehittyneisyyttä. Naturismissa ihminen puolestaan koetaan biologiseksi olennoksi, jolla ei ole mitään etuoikeutettua asemaa luonnon järjestyksessä. (Pietarinen 1987, 42–43, 46, 51, 53.)

Metsästys koetaan meillä lähes kaikkien ulottuvilla olevaksi luonnonkäyttömuodoksi, ja usein myös elämäntapaan ja identiteettiin liittyväksi toiminnaksi (Ilvesviita 2005, 23). Epäilyksen (2003, 109) mukaan suomalaisten metsäs-

täjien perinteisessä luontosuhteessa voidaan havaita myös mystisiä elementtejä, kun ihminen koetaan osaksi luonnon suurta kokonaisuutta. Metsästyksen merkitys on kuitenkin aikojen saatossa muuttunut tärkeästä elinkeinosta lähinnä harrastukseksi ja luontoelämysten lähteeksi. Kuten Alaraudanjoki (1996, 145) toteaaakin, nykyisin metsästyks sijoittuu vain yhtenä ihmisen aktiiviteettimuotona muuttuvaan ja moniarvoiseen yhteiskuntaan, jossa luontoon ja sen käyttöön liittyy monia erilaisia ja toisilleen vastakkaisia arvoja.

Metsästäjien määrä on kolminkertaistunut 1960-luvun alusta lähtien, mutta on parin viimeisen vuosikymmenen ajan pysytellyt 300 000:n tuntumassa. Väkilukuun suhteutettuna Suomessa on tällä hetkellä eniten metsästäjiä koko Euroopassa. (Lindén 2002, 14; Metsästäjien Keskusjärjestö 2005c.)

Suurin osa maamme metsästäjistä kuuluu metsästysseuroihin, joilla on kyläyhteisöissään usein suuri sosiaalinen merkitys. Jokasyksyinen hirvenpyynti kokoaa kylän metsästäjät yhteen ja hirvipeijaiset ovat tärkeä kylän asukkaita yhdistävä tapahtuma maaseutukylissä. Metsästysseurat tekevät alueellaan myös merkittävää riistanhoitotyötä.

Suomalainen pienriistan pyytjä käy metsällä keskimäärin 13 kertaa vuodessa, ja hirvieläinten pyyntiin käytetään keskimäärin 15 päivää. Ja vaikka metsästyks onkin nykyään ennen kaikkea luontoharrastus, on riistasaaliin vuosittainen arvo varsin merkittävä, esimerkiksi vuonna 2004 yhteensä 67 miljoonaa euroa. Saalista saatiin tuolloin kaikkiaan 11 miljoonaa kiloa, josta hirven osuus oli noin 82 %. (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2005, 22.) Riista onkin edelleen merkittävä lisä suomalaisten ravinnossa erityisesti maaseutualueilla, ja sitä arvostetaan ravinnon lähteenä.

Metsästyksen luonteen muutos elinkeinosta harrastukseksi sekä yhteiskunnan ekologisoiduminen ovat asettaneet metsästykselle uudenlaisia vaatimuksia. Vaikka aiempi toimeentuloon perustuva elantometsästyks oli kyseenalaistamatonta, joudutaan metsästyksen oikeutusta perustelemaan nykyään uusista näkökulmista. (Alaraudanjoki 1996, 145.) Vaikka metsästyks harjoitetaankin virkistykseen, taloudellisen hyödyn tai metsästysviettien tyydyttämisen vuoksi, metsästyksen jatkuvuus ja yhteiskunnallinen hyväksyttävyys edellyttävät metsästykseltä kestäviä ekologisia ja eettisiä perusteita. Metsästäjän tärkeimpiin velvollisuuksiin kuuluu siten paitsi riistakantojen kestävästä ja eettisestä verotuksesta huolehtiminen, myös riistan hyvinvoinnin ja eri eläinlajien välisen suhteen tasapainon turvaava riistanhoito. Riistaeläinkantoja on samalla kyettävä säätelemään siten, että vahingot ihmisten taloudelliselle ja sosiaaliselle toiminnalle pysyvät nyky-yhteiskunnan edellyttämällä tasolla. Esimerkiksi hirvikannan säätelyllä pyritään vaikuttamaan hirven metsä- ja maataloudelle aiheuttamien tuhojen sekä liikennevahinkojen määrään.

Suomalaisten suhtautuminen metsästykseseen on viime aikoina ollut myönteistä. Metsästäjien Keskusjärjestön keväällä 2004 teettämän selvityksen mukaan 83 % suomalaisista suhtautuu metsästykseseen myönteisesti tai neutraalisti ja

vain 3 % erittäin kielteisesti. Yksittäisten metsästäjien merkitys asenteiden muovaajina näyttää selvityksen mukaan olevan varsin merkittävä. (Vajavaara 2004, 2.)

2.2 Metsästyslainsäädännöstä

Metsästyks on Suomessa varsin tarkoin lailla säädeltyä toimintaa. Metsästyksessä ja riistanhoidosta säädetään metsästyslaissa ja -asetuksessa. Metsästyslainsäädännöstä löytyy myös metsästysaseiden vaatimuksia ja käyttöä koskevia säädöksiä. Ampuma-aseiden hankkimiseen ja hallussapitoon liittyvät säädökset löytyvät ampuma-aselaista ja -asetuksesta. Lisäksi metsästäjän on otettava huomioon luonnonsuojelulain ja eläinsuojelulain säädökset. Luonnossa liikkuminen ja toimiminen edellyttää myös tutustumista jokamiehenoikeuksiin ja niiden rajoituksiin, jotka koskevat leiriytymistä, tulentekoa sekä vieraalla alueella liikkumista. Suomalaisia metsästäjiä koskevat velvollisuudet ja rajoitukset koskevat luonnollisesti myös Suomeen tulevia ulkomaalaisia metsästäjiä.

Metsästys- ja riistanhoitoasioiden ylin johto ja valvonta kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle. Valtion viranomaisten lisäksi metsästyksiä ja riistanhoitoa koskevia asioita hoitavat Metsästäjien Keskusjärjestö, riistanhoitopiirit ja riistanhoitoyhdistykset sekä metsästysseurat ja vapaaehtoiseen jäsenyyteen perustuvat valtakunnalliset metsästäjäjärjestöt. (ML 56 §.)

Metsästyslain 2 §:n mukaan metsästyksellä tarkoitetaan luonnonvaraisena olevan riistaeläimen pyydystämistä ja tappamista sekä saaliseläimen ottamista metsästäjän haltuun. Metsästyksiä on myös kaikki pyyntitarkoituksessa tapahtuva riistaeläimen houkutteleva, etsiminen, kiertäminen, väijyminen, hätyyttäminen tai jäljittäminen. Samoin metsästyksiksi luetaan koiran tai muun pyyntiin harjoitetun eläimen käyttäminen riistaeläimen etsimiseen, ajamiseen tai jäljittämiseen sekä pyyntivälineen pitäminen pyyntipaikalla viitettynä pyyntikunnossa.

Metsästyslain 20 §:n mukaan metsästyksiä on harjoitettava kestävän käytön periaatteiden mukaisesti siten, että riistaeläinkantoja ei vaaranneta, eläimille ei aiheuteta tarpeetonta kärsimystä eikä luontoa muutenkaan vahingoiteta.

Metsästysvuosi alkaa aina 1. päivänä elokuuta ja päättyy 31. päivänä heinäkuuta (ML 4 §). Riistaeläimet on lueteltu metsästyslaissa (5 §) ja yleiset rauhoitusajat ja siis kääntäen metsästysajat löytyvät metsästysasetuksesta (24 §). Rauhoitusaikoihin tulee kuitenkin olosuhteiden ja riistakantojen vaihdellessa muutoksia, joista metsästäjän on oltava oma-aloitteisesti selvillä ennen metsästykseseen ryhtymistään (Metsästäjien Keskusjärjestö 2005b, 52).

Suomessa metsästysharrastuksen aloittaminen edellyttää metsästyksentutkimuksen suorittamista. Lisäksi on maksettava vuosittain valtiolle riistanhoitomaksu eli lunastettava metsästyskortti kuluvalle metsästyskaudelle. Suomessa metsäs-

tävän ulkomaalaisen on hankittava suomalainen metsästyskortti. Metsästyskortin voi lunastaa paikallisesta riistanhoitoyhdistyksestä esittämällä kotimaassa voimassa olevan metsästyskortin tai muun luotettavan selvityksen oikeudesta metsästä. Muussa tapauksessa on suoritettava suomalainen metsästystutkinto. Käytännössä on parasta, kun suomalainen jahti-isäntä hoitaa metsästyskortin hankkimiseen liittyvät toimenpiteet etukäteen. (Metsästäjain Keskusjärjestö 2005c.)

Metsästyksen harjoittaminen edellyttää maassamme metsästysoikeutta tai metsästyslupaa alueelle. Pääsääntönä on, että metsästysoikeus kuuluu maanomistajalle. Maanomistaja voi vuokrata metsästysoikeutensa edelleen ja yleinen käytäntö onkin, että yksityiset maanomistajat antavat tai vuokraavat maansa paikallisten metsästysseurojen käyttöön. Tällöin metsästysseurat saavat käyttöönsä riittävän suuria ja yhtenäisiä metsästysalueita. Metsästäjain Keskusjärjestön (2005c) mukaan maassamme on nykyisin yli 4 000 metsästysseuraa ja niillä on käytössään metsästysmaita yleensä 2 000–10 000 hehtaaria.

Metsästäminen on mahdollista myös metsästysoikeuden haltijan, eli lähinnä maanomistajan tai metsästysseuran, antamalla tai myymällä erillisellä metsästysluvalla. Metsästyslupamaksujen suuruuden päättää metsästysoikeuden haltija ja lupamaksut vaihtelevat suuresti muun muassa metsästettävästä riistaeläinlajista ja alueesta riippuen. Luvissa on tavallisesti saaliskiintiö, jota ei saa ylittää. (Metsästäjain Keskusjärjestö 2005c.)

Metsähallituksen myymä valtion maiden pienriistolupa on henkilökohtainen ja luvalla saa yleensä metsästä kaikkia sen voimassaoloaikana metsästettäviä riistaeläimiä. Metsästysluvassa on saaliskiintiö, joka ilmoitetaan luvan saalis pistemääränä. Metsähallitus myy myös henkilökohtaisia karhunmetsästyslupia. Metsästyslupien myynti valtion maille alkaa vuosittain elokuun alussa. Valtion alueiden hirvenmetsästysoikeuksista Metsähallitus tekee hallinnollisia päätöksiä kirjallisten hakemusten perusteella. (Kamula 2006; Metsästäjain Keskusjärjestö 2005c.)

Tiettyjen eläinten, kuten hirvieläinten metsäkaurista lukuun ottamatta, ja poronhoitoalueen ulkopuolella karhun, metsästyksen on hankittava pyyntilupa alueen riistanhoitopiiriltä. Itäisellä ja läntisellä poronhoitoalueella karhun pyyntiin myönnetään vuosittaiset kiintiöt eikä karhun metsästyksen siten edellytä pyyntilupaa. (Metsästäjain Keskusjärjestö 2005b, 30–31.)

Hirvieläinten ja karhun metsästyksessä tarvitaan todistus ampumakokeen suorittamisesta. Ulkomaalaisen metsästäjän kotimaassaan suorittama voimassaoleva ampumakoe metsästyskiväärillä vastaa suomalaista ampumakoetta, mikäli hän pystyy antamaan tästä luotettavan selvityksen. Muussa tapauksessa hänen on suoritettava suomalainen ampumakoe. (Metsästäjain Keskusjärjestö 2005c.)

Ulkomaalainen metsästäjä voi käyttää Suomessa metsästäessään omia ampuma-aseitaan ja patruunoitaan tai saada metsästyksessä tarvittavat välineet käyttöönsä suomalaiselta isännältään. Ampuma-aseiden maahantuontia koskevat säädökset vaihtelevat sen mukaan, mistä maasta metsästysvieras saapuu Suomeen. EU-jäsenmaiden sisällä aseiden ja niihin sopivien patruunoiden maahantuonti onnistuu helpoimmin Euroopan ampuma-asepassin avulla. Aseiden maahantuojalla on oltava hallussaan kirjallinen kutsu tai muu luotettava selvitys siitä, että tuonti on tarpeellinen metsästystapahtumaan osallistumiseksi Suomessa. (Metsästäjien Keskusjärjestö 2005c.)

Omien koirien maahantuontikin onnistuu EU-jäsenmaiden sisällä raivotautivapaista maista ja muistakin maista, kunhan eläinlääkärin todistukset ja rokotukset ovat kunnossa. Ulkomaalaisen henkilön on myös varmistettava, että hän voi metsästysretken jälkeen viedä koiransa takaisin kotimaahansa. Oman koiran käytöstä on syytä sopia jahti-isännän kanssa etukäteen.

2.3 Alue-ekologia ja riistalajisto

Suomi kiehtoo metsästysmaana luonnonolosuhteidensa ja suhteellisen monipuolisen riistalajistonsa suhteen. Maamme pohjoinen sijainti vaikuttaa kuitenkin riistan elinmahdollisuuksiin ja riistatiheydet jäävätkin meillä esimerkiksi eteläisempää Eurooppaa pienemmiksi.

Pääosiltaan Suomi kuuluu Pohjoiseen havumetsävyöhykkeeseen, mutta eteläisemmässä Suomessa on paikoin hyvinkin rehevää lehtimetsää ja Ylä-Lappi puolestaan kuuluu tundravyöhykkeeseen. Ekologinen vaihtelu näkyy luonnollisesti myös riistalajiston alueellisena ja määrällisenä jakaantumisena. Lisäksi varsinkin pienriistaeläinkantojen runsaus vaihtelee voimakkaasti jaksoittain.

Suomen kaikkiaan 65 nisäkäslajista 34 ja yli 240 lintulajista 26 kuuluu riistalajistoon (Maa- ja metsätalousministeriö 2001, 34). Metsien ja vesistöjen runsaus näkyy saalistilastoissamme. Tärkeimpiä riistaeläimiä ovat maassamme metso, teeri, pyy, riekko, metsäjänis, rusakko, hirvi ja valkohäntäpeura sekä vesilinnuista heinäsorsa. Turkisriistana pyydetään kettuja, supikoiria, mäyriä, minkkejä, majavia, piisameita ja näätiä. Suurpedoista metsästetään karhuja, susia ja ilveksiä. (Metsästäjien Keskusjärjestö 2005c.)

Hirvikanta on voimistunut viimeisen vuosikymmenen aikana koko maassa ja hirvisaaliit ovat kasvaneet huomattavasti. Myös esimerkiksi jänikset ja heinäsorsa ovat koko maassa yleisiä. Tietyt riistalajit ja pyyntiperinteet ovat kuitenkin jakautuneet maassamme alueittain. Esimerkiksi etelärannikko tunnetaan runsaista valkohäntäpeurakannoistaan, kun taas riekkokanta on runsain Ylä-Lapissa. Lapissa on perinteisesti metsästetty metsäkanalintuja ja metsähanhia.

Kuva 1. Hanhenmetsästystä Ranualla (kuva HuntTiina, Ranua).

Metsä-Lapin, johon tutkimusaluekin kuuluu, riistalajisto on tyypillisintä havumetsän lajistoa. Kanaintukannat ovat kohtalaisia – metso, teeri ja pyy tulevat kaikki toimeen ja riekkojakin on metsästettävissä määrin. Metsäjänistä alueella on varsin runsaasti. Hirvikannalle metsien tuottokyky asettaa selvästi alhaisemman rajan kuin etelämpänä. Hirvikanta on kuitenkin Lapissa kasvanut jatkuvasti viime vuosien runsaista lupamääristä huolimatta, ja hirviä riittää etenkin Etelä-Lapissa, jossa kanta on koko maan tihein (Lavia 2005, 13). Vesilinnuista tärkeimpiä ovat heinäisorsa, tavi ja telkkä. Metsähanhi pesii harvalukuisena ja muun muassa jouhisorsa viihtyy soiden allikoissa. (Metsästäjien Keskusjärjestö 2005a, 108.)

2.4 Metsästysmuodoista

Pienriistan metsästystä harjoitetaan maassamme monia metsästysmuotoja käyttäen, ja esimerkiksi metsästäjän mieltymykset, alueen luonnonolosuhteet ja riistalajien alueellinen ja määrällinen esiintyminen vaikuttavat metsästysmuodon valintaan (Metsästäjien Keskusjärjestö 2005a, 221).

Pienriistaa metsästetään maassamme tavallisimmin yksin tai pienissä ryhmissä, ja koiran käyttäminen metsästyksessä on aina ollut yleistä. Perinteisimpiä metsästysmuotoja on metsäkanalintujen metsästys haukkuvaa koiraa, yleisimmin suomenpystykorvaa käyttäen. Pitkät vaellukset koiran kanssa erämaissa tarjoavat harrastajalleen ainutlaatuisia kokemuksia, ja koiran käyttö linnustuksessa lisää turvallisuutta ja vähentää haavakoiden määrää.

Kuva 2. Perinteistä pystykorvametsästystä (kuva Metsästäjien Keskusjärjestö).

Jäniksenmetsästys tapahtuu yleisimmin ajavan koiran, kuten suomenajokoiran tai beaglen, avulla. Seisovilla lintukoirilla, esimerkiksi saksanseisojilla, settereillä tai pointtereilla, voidaan metsästää kaikkia kanalintuja, vesilintuja ja kahlaajia. Lintukoiran tulee myös noutaa saalis erillisestä komennosta. Varsinaiset noutajarodut, kuten esimerkiksi labradorinnoutaja ja kultainen noutaja, viihtyvät erinomaisen hyvin vedessä ja ovat sen vuoksi omiaan sorsastuksessa. Varsinkin iltahämärissä hyvä noutaja on korvaamaton apu metsästäjälle. (Metsästäjien Keskusjärjestö 2005a, 231–232.)

Ilman koiraa tapahtuvia metsästysmuotoja ovat esimerkiksi jäljittäminen, hiipiminen, vahtiminen ja houkuttelu. Jäljittäminen on mahdollista lähinnä lumen aikana. Metsästysmuoto vie paljon aikaa, mutta on erityisen mielenkiintoista koska siinä tutustuu samalla riistan elintapoihin. Kun tiedetään riistan olinpaikka, voidaan sitä yrittää lähestyä hiipimällä ampumaetäisyydelle. Hiivintämetsästys vaatii riistan elintapojen tuntemista, hyvää kuulo- ja näköhavainnointia sekä kykyä osata liikkua äänettömästi maastoa hyväksi käyttäen. Vahtimalla tapahtuvassa metsästyksessä metsästäjä odottaa sopivassa paikassa suojautuneena riistan paikalle tuloa. Metsästyksen edellytyksenä on riistan elintapojen ja maaston tuntemus. Metsästäjän tulee tietää riistan ruokailupaikat, lento- ja kulkureitit sekä lepo- ja oleskelupaikat. Äänihoukuttelua, esimerkiksi houkutuspillejä käytetään lähinnä sorsan, teeren ja pyyn metsästyksessä. (Metsästäjien Keskusjärjestö 2005a, 233, 235, 239.)

Ajoketjumetsästys on lähtöisin Keski-Euroopasta ja on meilläkin yleistynyt viimeaikoina esimerkiksi ketun metsästyksessä. Ajoketjumetsästyksessä ajoketju ajaa riistaa passiketjussa odottavien metsästäjien lähetyville. Passipaikat ja ampumasektorit on suunniteltava niin, ettei vahinkoja pääse syntymään

toisille passimiehille tai passiketjua lähestyville ajomiehille. Myös muun muassa sovitut äänimerkit ja selvästi maastosta erottuvat asusteet parantavat metsästysmuodon turvallisuutta. (Metsästäjain Keskusjärjestö 2005a, 241.) Esimerkiksi metsäkanalintujen metsästyksessä ajoketjumetsästystä ei kuitenkaan tulisi käyttää. Kuten Lapin riistanhoitopiirin riistapäällikkö Teuvo Eskola (2005, 2) mainitsee, meillä valitettavasti tahdotaan ottaa mallia muualta, vaikka oma vanha kulttuuri ja tapa olisi parempi. Ketjussa lintuja metsästettäessä haavakoiden määrä on suuri ja lisäksi metsästysonnettomuuksien riski kasvaa eli haukkuvan lintukoiran käyttö metsästyksessä on suositeltavaa.

Hirvieläinten ja muun suurriistan metsästys tapahtuu osittain pienriistan metsästyksestä poiketen ja on tarkkaan säädeltyä esimerkiksi käytettävien ampuma-aseiden ja pyyntilupien suhteen. Hirvenmetsästys on seuruemetsästystä ja tapahtuu yleisimmin pystykorvaista pysäyttävää ja haukkuvaa koiraa käyttäen, ajoketjumetsästyksenä tai tornissa vahtien. Pohjois-Suomessa hiivintämetsästyksellä eli ”naakimisella” on hirvenmetsästyksessä pitkät perinteet. Tapa antaa mahdollisuuden valikointiin eikä juuri häiritse riistaa, mutta onnistuminen edellyttää hyvää maastontuntemusta, perehtyneisyyttä metsästettävän riistaeläimen elintapoihin, äänetöntä liikkumista ja tuulen suunnan huomioimista. (Metsästäjain Keskusjärjestö 1984, 62; 2005a, 248–252.) Kiima-aikana hirviä voidaan houkutella myös kiimaaäntelyä taidokkaasti matkien.

Kuva 3. Hirviseurue erätulilla (kuva Metsästäjain Keskusjärjestö).

Karhun metsästys tapahtuu pääasiassa koiraa, esimerkiksi karjalankarhu-koiraa tai harmaanorjanhervikoiraa apuna käyttäen. Koiran ominaisuudet ovat kuitenkin rotua tärkeämmät, sillä koiran tulee olla karhua pelkäämätön, mutta ei kuitenkaan tyhmänrohkea. (Metsästäjain Keskusjärjestö 2005a, 258.)

2.5 Metsästyksen ekologinen kestävyys

Riistaeläinten metsästyksen tulee tapahtua kestävän käytön periaatteiden mukaisesti. Tällä tarkoitetaan metsästyksen mitoittamista siten, että lajin tulevaisuus ei vaarannu ajallisesti eikä paikallisesti ja että vuosittain tarjoutuu mahdollisuus verottaa kantaa suunnitelmallisella metsästyksellä (Metsästäjien Keskusjärjestö 2005a, 13). Ekologisesti kestävä metsästys perustuukin riistaeläinkantojen vuosittaisen tuoton hyödyntämiseen.

Suunnittelematon metsästys johtaa helposti riistakantojen heikkenemiseen kun taas toisaalta liian varovainen arvio riistan kestokyvystä jättää osan mahdollisesta riistan tuotosta turhaan käyttämättä. Samalla esimerkiksi hirven metsä- ja maataloudelle aiheuttamat tuhot sekä liikennevahingot voivat lisääntyä. Niin luonnonsuojelun kuin riistanhoidonkin tavoitteet edellyttävät siis metsästyksen sopeuttamista kannan kestokykyyn. (Lindström-Kokko 1996, 7.)

Marjakankaan (1997, 23, 25, 28) mukaan riistaeläinpopulaation kasvunopeus ja siten metsästyksen kestävä mitoittaminen on sidoksissa paitsi populaation tiheyteen, myös eläinyksilöiden ominaisuuksiin sekä ympäristötekijöiden vaihteluun. Populaation yksilöt voidaan jakaa iän, sukupuolen tai muiden ominaisuuksien mukaan luokkiin, joiden säilyvyydessä ja kyvyssä tuottaa jälkeläisiä voi olla suuria eroja. Oikein suunnatulla valikoivalla verotuksella on mahdollista saada aiempaa suurempi saalis vaarantamatta populaatiota ja tulevia saaliita. Ikä on tärkein valikoinnin peruste. Yleensä tulee pyrkiä verottamaan voimakkaimmin nuoria eläimiä, koska niiden kuolevuus on yleensä suuri ja näin ollen nykyinen lisääntymisarvo alhainen. Ongelmana on kuitenkin eri-ikäisten yksilöiden tunnistamisen vaikeus varsinkin eri aikuisikäluokkien kohdalla. Joskus on myös tarpeen kohdistaa metsästyspainetta jompaan-kumpaan sukupuoleen.

Riistakantojen kestävä verotus edellyttää vuosittaista kantojen seurantaa. Metsästystä ja riistakantojen elinvoimaisuutta koskevat päätökset tehdään ajan tasalla olevien runsaustietojen ja suurriistan kohdalla myös tarkempien lukumääräarvioiden perusteella. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen koordinoiman ja vapaaehtoisten metsästäjien mahdollistaman seurannan avulla selvitetään kantojen alueellista suuruutta, jälkeläistuotantoa ja joissakin tapauksissa myös ikä- ja sukupuolijakaumaa. Seurannalla pyritään selvittämään myös esimerkiksi elinympäristöjen muutosten vaikutuksia riistakantoihin, kannanvaihteluihin ja niiden syitä, kantojen kehityssuuntia ja metsästyskelpoisuutta. Seurantatulokset toimivat samalla riistantutkimuksen perusaineistona. (Metsästäjien Keskusjärjestö 2005a, 13, 323.)

Yleensä riistakantojen arviointi tapahtuu siten, että lasketaan näytealueiden yksilömäärä ja suhteutetaan saatu tulos koko tarkastelun kohteena olevalle

alueelle. Riistakolmiolaskenta on näyttävin ja kattavin riistan seurantamenetelmä, joka antaa tietoa yli 30 riistalajin esiintymisestä. Hirven metsästys perustuu kuitenkin tarkkoihin aluekohtaisiin arviointeihin. Arviointeja tehdään metsästyksen yhteydessä, lentolaskentojen tai talvisin niin sanottujen maalas-kentojen avulla, ja kaikkea kertynyttä tietoa käytetään lopullisiin arvioihin. Suurpetojen runsauden tarkka selvittäminen puolestaan on hankalaa niiden suhteellisen vähälukuisuuden ja suuren liikkuvuuden vuoksi. Laajan ja osaa-van havainnoitsijaverkoston lisäksi karhu- ja susikantojen arvioinneissa käy-tetään jossain määrin radiotelemetriatutkimuksia. Lisäksi on joukko erilaisia seurantamenetelmiä, jotka antavat tietoa tietyistä riistaeläinryhmistä, esimer-kiksi vesilintulaskennat. Riistatiedustelun avulla kysytään metsästäjiltä hei-dän käsityksiään riistakantojen runsaudesta ja runsauden muutoksista. (Met-sästäjain Keskusjärjestö 2005a, 19, 323–325.)

Tiettyjen lähinnä suurriistaeläinten metsästys on kuitenkin tarkemmin säädel-tyä ja metsästäminen edellyttää erityisen pyyntiluvan saamista. Riista- ja ka-latalouden tutkimuslaitos antaa maa- ja metsätalousministeriölle vuosittain kanta-arviot pyyntiluvanvaraisten riistaeläinten määristä. Tähän perustuen ministeriö lähettää vuosittain riistanhoitopiireille määräykset myönnettävien pyyntilupien enimmäismääristä ja riistanhoitopiirit myöntävät pyyntiluvat. (Metsästäjain Keskusjärjestö 2005c.)

Hirven pyyntiluvan riistanhoitopiiri voi myöntää vähintään 1 000 hehtaaria käsittävälle yhtenäiselle ja hirvenmetsästyksen soveltuvalla alueella. Myön-netyllä pyyntiluvalla saa kaataa yhden aikuisen hirven tai vaihtoehtoisesti kaksi vasaa. Riistanhoitopiiri voi kuitenkin tarvittaessa asettaa pyyntilupa-an hirven ikää ja sukupuolta koskevia rajoituksia. (Metsästäjain Keskusjärjestö 2005a, 248.)

Pienriistan osalta voidaan riistanseurannan tulosten pohjalta antaa metsästys-tä koskevia alueellisia suosituksia ja rajoituksia tai jokin riistalaji voidaan rauhoittaa alueella kokonaan. Lopullinen vastuu pienriistan kestävästä vero-tuksesta on kuitenkin metsästäjien omissa käsissä.

3 METSÄSTYSMATKAILU

3.1 Metsästysmatkailu luontomatkailun osa-alueena

Luontoon perustuvan matkailun l. luontomatkailun käsitettä ja sen alakäsitteitä on pohdittu runsaasti teoreettisella tasolla (esim. Hemmi 1995; Rinkinen 1997; Saarinen 2002), ja näkemykset vaihtelevat usein arvojemme ja tarpeidemme mukaan. Esimerkiksi luontomatkailun ympäristönsuojeluvetoista on kiistelty ja yleisesti hyväksyttyä kattavaa luontomatkailun määritelmää onkin mahdotonta esittää. Yleisesti luontomatkailun ajatellaan kuitenkin olevan luontoon kohdistuvaa elämyksellistä matkailua. Saarinen (2002, 12) määrittelee luontoon perustuvan matkailun matkailuksi, jonka vetovoimaisuus ja eri aktiviteetit perustuvat oleellisilta osiltaan luonnonympäristöön ja siellä toteutettavaan toimintaan. Näin määriteltynä luonto on matkailun primäärinen vetovoimatekijä, mutta luontomatkailun vaikutukset resurssiperustansa tai kysymykset näiden vaikutusten hallinnasta eivät sisälly määritelmään. Käytännössä kaikki luontomatkailutoiminta kuitenkin edellyttää pitkällä aikavälillä kehittyessään jonkinasteista ympäristövaikutusten hallintaa, jotta hyödynnettävä resurssi säilyisi vetovoimaisena. (Saarinen 2002, 12–13.)

Metsästys lukeutuu luontomatkailun aktiviteetteihin. Metsästysmatkailu on matkustamista ja viipymistä vakinaisen asuinpaikkakunnan ulkopuolella metsästyksen harrastamisen ja siitä saatavan virkistyksen vuoksi. Metsästysmatkailun päämotiivina on luonnollisesti metsästys, mutta myös alueen luonnolla ja kulttuurilla on tärkeä merkitys.

On kuitenkin huomattava, että kaikki eivät suinkaan halua ajatella metsästysmatkailua luontomatkailuksi. Esimerkiksi Hemmi (1995, 138) näkee kyllä metsästyksen metsien monikäyttöön liittyvänä matkailussakin hyödynnettävänä virkistystoimintona, mutta toteaa, että varsinainen luontomatkailu on elämän kunnioittamista ja eläinten surmaaminen ei siten voi olla luontomatkailua. Hemmi kuitenkin jatkaa edelleen, että rajanveto on tulkinnanvarainen, sillä kalastusta puolestaan pidetään luontomatkailuun kuuluvana. Joskus kuitenkin kalastuksenkin kohdalla halutaan hyväksyä luontomatkailuksi ainoastaan urheilukalastajien harjoittama ”catch and release” -tyyppinen kalastus, jossa pyydetty kala päästetään takaisin vesistöön. (Hemmi 1995, 19, 138, 159.) Metsästysmatkailussa niin sanotun kamerametsästyksen voidaan ajatella edustavan edellä mainittua suuntausta, jossa saalis vapautetaan takaisin luontoon.

Erämatkailu puolestaan on luontomatkailun muoto, joka suuntautuu erämaihin ja on hyvin pienten ryhmien matkailua tai yksilömatkailua (Hemmi 1995, 19; Rinkinen 1997, 93). Suomalaisen perinteisen eränkäyntiin ja pyyntikulttuuriin viittaavan erämaakäsitteen perusteella metsästys ja kalastus voidaan ajatella erämatkailun aktiviteeteiksi. Metsästysmatkailu on myös erämatkai-

lun määritelmään sopien pienten ryhmien matkailua tai yksilömatkailua. Suomessakin metsästysmatkailun sijoittuminen aitoon erämaaympäristöön voidaan tosin kyseenalaistaa, sillä asutuksen ja elinkeinotoiminnan leviäminen on pirstonut ja hävittänyt maastamme laajoja erämaa-alueita. Pohjois-Suomessa erämaa-alueiden pirstoutumiseen on vaikuttanut eniten valtion harjoittama metsätaloustoiminta laajoine metsäautotieverkostoineen.

Toisaalta käsitykset erämaasta ovat subjektiivisia ja hyvinkin vaihtelevia. Erämaista luontoa löytyy Suomesta ja varsinkin Suomen Lapista vielä runsaasti. Lisäksi vanhat eräperinteet näkyvät edelleen vahvasti metsästyskulttuurissamme ja alueellinen omaleimainen metsästyskulttuuri onkin metsästysmatkailun tärkeimpiä vetovoimatekijöitä. Metsästysmatkailu onkin siis Suomessa selkeästi erämatkailua.

Toisaalta metsästysmatkailu voitaisiin määritellä myös *kulttuuri-* tai *perinnematkailuksi*. Metsästyskulttuuri on yleensä niin syvälle juurtunutta, että aidoilta paikallisilta kulttuurikokemuksilta ei voida välttyä (Swarbrooke 1999, 316). Rajanveto luontomatkailun ja kulttuuri- tai perinnematkailun välillä on Saarisen (2001, 90) mukaan yleensäkin varsin häilyvä, sillä luontoa on hyvin vaikea rajata erilleen esimerkiksi maaseudun perinteisestä kulttuurimaisemasta ja -ympäristöstä.

Maailmalla metsästys voi joskus saada suomalaisittain katsottuna epäeettisiä piirteitä, kun saalistetaan tarhattua riistaa tai pyydystetään riistaa aidatulta alueelta tavoitteena mahdollisimman suuri saalis. Suomessa metsästys on kuitenkin pääasiassa luonnonvaraisen vapaana elävän riistan metsästystä ja sitä harjoitetaan luontoa kunnioittaen ja riistaa arvostaen. Metsästys on luontoharrastus ja perinteinen luonnonvarojen käyttömuoto samalla tavoin kuin esimerkiksi marjastus, sienestys tai kalastus. Metsästys on samalla tärkeä keino riistaeläinkantojen hoidossa ja säätelyssä. Suomalaiselle metsästäjälle saalis on luonnollisesti tärkeä, sillä riistaa arvostetaan ravinnonlähteenä. Saaliin maksimointi ei kuitenkaan ole metsästysretken tärkein motiivi, vaan metsälle mennään myös rentoutumaan ja nauttimaan luonnonläheisyydestä. Suomalaisen metsästyskulttuurin näkökulmasta metsästystä ei mielestäni voidakaan kyseenalaistaa luontomatkailun aktiviteettina. Sen tulee kuitenkin tapahtua perinteisen suomalaisen metsästys- ja eräkulttuurin hengessä, kestävydestä huolehtien.

Ekomatkailuksi metsästysmatkailua ei sen sijaan ainakaan seuraavan määrittelyn mukaan voida luokitella. Swarbrooken (1999, 318) mukaan ekomatkailun päämotiivina on luonnontilaisiin ekosysteemeihin, sekä luontoon että alkuperäisväestöön tutustuminen. Ekomatkailun käsitteen katsotaan myös usein sisältävän aktiivisen pyrkimyksen matkailukohteena olevan luonnon suojelemiseen sekä paikallisten asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen luontoon perustuvan matkailun avulla. Ekomatkailu on siten luonnonympäristön opiskeluun ja tulkitsemiseen perustuvaa ekologisesti kestävästä luontomatkailusta (Fennell 1999, 40). Kuten Saarinen (2002, 12) mainitsee, kaikki ekomatkailu

voidaan siis ymmärtää luontomatkailuksi, mutta kaikki luontomatkailu ei ole ekomatkailua.

Kestävä matkailu puolestaan ei ole erillinen matkailun muoto, kuten usein tunnutaan ajateltavan, vaan kaikkea matkailua koskettava toivottava matkailun kehittämisen ja toimintojen järjestämisen periaate (Borg 1997, 49; Saari-
nen 2002, 13).

Lisääntyvän luontomatkailun suorat ekologiset vaikutukset ovat väistämättä kielteisiä, sillä matkailu ja suuret kävijämäärät kuluttavat luontoa. Lisäksi esimerkiksi alkuperäisessä kasvilajistossa tapahtuu usein muutoksia ja häirintä voi aiheuttaa muutoksia myös eläimistön käyttäytymisessä. (Tolvanen 2004, 14.) Toisaalta kuten Sippola (1996, 131) toteaa, matkailun muodot ja intensiteetti ovat merkittävällä sijalla ympäristövaikutuksia tarkasteltaessa. Esimerkiksi pienille matkailijaryhmille suunnatun erä- tai ekomatkailun vaikutukset luontoon ovatkin joukkomatkailua huomattavasti vähäisemmät.

Taloudellissosiaaliselta perustaltaan luontomatkailun voidaan ajatella olevan joukkomatkailua kestävämpää, sillä kuten Borg (1997, 50) Lindbergia ja Hawkinsia mukaillen mainitsee, luontomatkailuyritykset ovat usein pieniä, paikallisten omistamia ja hoitamia, paikallisten tuotteiden osuus on suuri ja taloudelliset vuodot muualle pienet.

3.2 Metsästysmatkailu maailmalla

Metsästys on maailmalla suosittu harrastus ja luontoelämysten lähde. Metsästysmatkailukin on selvästi yleistymässä ja kohdevalikoima lisääntyy jatkuvasti. Metsästystavat ja -kulttuurit vaihtelevat maiden välillä huomattavasti ja metsästysmatkailun avulla saakin uudenlaisia metsästyskokemuksia ja oppii ymmärtämään vieraita metsästyskulttuureita.

Ulkomailla matkatoimistot ovat merkittävässä asemassa metsästysmatkojen myynnissä, mutta paikallisten jahtiseurojenkin mukaan voi päästä seuraamalla esimerkiksi alan lehtien pieniä ilmoituksia.

Maailmalla metsästysmatkailu on usein trofee- eli metsästysmuistopainotteista. Trofeemetsästäjä tavoittelee suurimpia ja arvostetuimpia troфеita – hirvieläinten sarvia, villisian hampaita ja niin edelleen – ja kaupallisten jahtien kaatomaksut määräytyvätkin yleensä pitkälti troфеiden mukaan. Euroopassa hirvieläimet ovat arvostetuinta riistaa ja pienempienkin hirvieläinten troфеiden hinnat voivat nousta tuhansiin euroihin. Kaikki troфеet pisteytetään ja hinnoitellaan samaan tapaan. Trofeemetsästäjä löytää sopivia metsästysalueita runsaasti esimerkiksi vanhojen keskieurooppalaisten jahtikulttuurien maisista, Puolasta, Tséikistä ja Unkarista. (Soikkanen 2000, 39–40; Härmälä 2003, 5.) Kaatomaksun lisäksi metsästysmatkan hintaan tulevat luonnollisesti mukaan matkat, majoitus, ruokailut ja muut palvelut.

**Kuva 4. Hirvieläimet ovat Euroopan arvostetuinta riistaa
(kuva HuntTiina, Ranua).**

Keski-Euroopan maiden suosituimpia riistaeläimiä ovat metsäauris, villisika, saksanhirvi ja kuusipeura. Niitä kaikkia metsästetään sekä väijymällä torneista että ajojahtina. Rusakko, kettu, kaniini, fasaani ja peltopyy ovat tavallisimpia pienriistasaaliita. (Kairikko 1996, 30.) Joensuun (2004) mukaan saalisvarmuuden merkitys korostuu usein Keski-Euroopan metsästysmatkailussa. Saalistuksen kohteena käytetään myös tarhattua ja maastoon vapautettua riistaa ja riistan pyydystäminen aidatulta alueelta on yleistynyt. Metsästysmatkailuun liittyy yleensä monenlaisia juhlallisuuksia ja liitännäispalveluita. Matkailijoiden riistasaalis myydään usein ravintoloihin ja varoilla kustannetaan riistanhoitoa.

Suomalaiset metsästäjät suuntaavat tällä hetkellä metsästysmatkalle yleisimmin Ruotsiin, Viroon, Venäjälle tai Puolaan. Kaupallisia jahtimatkoja ulkomaille järjestää tällä hetkellä muutama suomalainen matkanjärjestäjä. Metsähallituksen Villi Pohjolakin järjestää jonkin verran jahtimatkoja ulkomaille, Ruotsiin, Viroon ja Venäjälle (Villi Pohjola 2005). Kaupallisten jahtien lisäksi vieraan maan metsästystapoihin ja metsästyskulttuuriin pääsee tutustumaan vaihtovierailuperiaatteella.

Ruotsissa metsästystavat ja riistaeläimistö ovat monilta osiltaan samanlaiset kuin Suomessa. Etelä-Ruotsin metsäauriskannat ovat kuitenkin erittäin suuret ja metsästysmatkojen saaliina voi olla myös kuusipeura tai villisika. Pohjois-Ruotsissa voi metsästää riekkoja, ja muita metsäkanalintuja pääsee metsästämään esimerkiksi alkutalven latvalinnustusmatkoilla. (Kairikko 1996, 23; Villi Pohjola 2005, 59.)

Viron jahtimatkat kukoistivat rajojen avauduttua ja riistaa oli tuolloin vielä runsaasti. Hallitsematon metsästys johti kuitenkin muutamaa aluetta lukuun ottamatta hienojen riistakantojen nopeaan hupenemiseen. Lakiuudistusten ja koko metsästysorganisaation uudelleenjärjestelyjen myötä riistakannat ovat kuitenkin selvästi elpyneet ja Viro on jälleen kiinnostava metsästysmatkailukohde. Metsästämään pääsee esimerkiksi kauriita, villisikoja, hirviä ja muuttohanhia. (Havas 2001, 66; Soikkanen 2000, 40.)

Venäjän puoleisen Karjalan perinnejahdeihin kuuluu kevätpyynti, jolloin metsästetään metso- ja teerikoiraita, vesilintukoiraita sekä hanhia. Suomalaiset ovat tehneet Aunukseen jahtireissuja jo pitkään. Hanhien muuttoa on verottamassa vuosittain muutamia kymmeniä suomalaisia ja suomalaisturisteilla on selvä myönteinen vaikutus paikkakunnan talouteen. (Soikkanen 2000, 41.) Villi Pohjola järjestää Venäjän Karjalassa karhujahteja (Villi Pohjola 2005).

Puola on kaupallisen jahdin perinnemaita ja yhä metsästysturismin kehto Keski-Euroopassa. Suuri osa maan matkailutuloista tulee jahtiturismista. (Soikkanen 2000, 41.) Puolassa pääsee metsästämään muun muassa saksanhirviä ja villisikoja. Metsästysturisteille järjestetään etupäässä ajojahteja, joissa käytetään ajoketjun lisäksi koiria. Myös pienriistaa voi metsästää niin halutessaan. (Kairikko 1996, 34.)

Euroopan ulkopuolella tunnetuimpia ja suosituimpia metsästysmatkailukohteita ovat Afrikka ja Pohjois-Amerikka. Alaskan ja Kanadan suuret erämaat, monipuolinen riistalajisto ja suurikokoiset saaliseläimet houkuttelevat metsästäjiä erilaisuudellaan. Myös esimerkiksi antilooppien metsästäminen Afrikassa on monelle metsästäjälle unelmien täyttymys, tosin kallis sellainen. Filpuksen (2005, 20) mukaan hintataso ratkaiseekin osaltaan metsästyspaikan valinnan, ja tällä hetkellä suosittuja metsästyskohteita ovat muun muassa Kanada, Alaska, Venäjä ja Puola.

3.3 Metsästysmatkailun mahdollisuudet Suomessa

Suomessa metsästästä on tähän asti tuoteistettu luontomatkailussa varsin vähän. Maanomistukseen sidottu metsästysoikeus vaikeuttaa metsästyksen tuoteistamista ja asenteet ovat usein metsästyksen kaupallista hyödyntämistä vastaan. Yksityiset maanomistajat ovat yleensä vuokranneet metsästysoikeutensa edelleen paikallisten metsästyseurojen käyttöön vastikkeetta tai nimellistä korvausta vastaan. Seuroissa koetaan usein, että maanomistajat eivät hyväksy metsästyksen kaupallista hyödyntämistä maillansa ja saattavat irtisanoa vuokrasopimuksia tai korottaa maavuokria huomattavasti metsästysmatkailun myötä.

Metsästysmatkailu on meillä keskittynyt lähinnä valtion maille, kotimaisiin omatoimisiin pienriistan eli lähinnä kanalintujen metsästäjiin. Yleisimmin metsästäjät hankkivat itse tarvittavat luvat ja majoituksen ja metsästävät alueella omatoimisesti.

Metsähallituksen Villi Pohjola on jo pitkään tarjonnut ulkopaikkakuntalaisille metsästysmahdollisuuksia metsästyslupien ja majoituksen myynnin muodossa. Myös monet pienet maaseutumatkailu- ja ohjelmapalveluyrittäjät ovat myyneet valtionmaiden pienriistolupia, jolloin he ovat voineet tarjota asiakkailleen samalla majoituksen ja tarvittaessa ruokailut ja opastuspalvelut. Vuoden 2005 alusta voimaan tulleen uuden metsähallituslain myötä metsästyslupakäytäntö muuttui kuitenkin siten, että metsästys- ja kalastuslupia myy ainoastaan Metsähallitus. Aiemmin lupia myyneiden yrittäjien toimintaa uusi laki vaikeuttaa huomattavasti, kun luvista ei ole varmuutta. Myös Metsähallituksen Villi Pohjola on lupahakijana muiden kanssa samassa asemassa.

Ulkomaalaisten metsästäjien tulovirralla ei ainakaan tällä hetkellä ole maassamme kovinkaan suurta merkitystä. Kairikon (2004) mukaan ulkomaalaisia metsästäjiä käy Suomessa nykyään vuosittain kaiken kaikkiaan vain noin tuhat ja siitäkin määrästä puolet tulee metsästäjävaihtona metsästysseurojen vieraiksi. Vaihiovierailujahdeista saadut kokemukset ovat olleet lähes yksinomaan myönteisiä ja tämän tyyppinen metsästysmatkailu onkin lisääntymässä maassamme.

Niemen (2004) mukaan eri maiden metsästysalan lehdissä on runsaasti mainoksia Afrikan, Pohjois-Amerikan, Aasian ja jopa Ruotsinkin kaupallisesta metsästysmatkailutarjonnasta, mutta ei juuri koskaan suomalaisia ilmoituksia. Suomella olisi hyvät mahdollisuudet tuotteistaa metsästystä paljon nykyistä enemmän, kestävyiden silti vaarantumatta. Keski-Euroopassa ja muissa Pohjoismaissa näyttäisi olevan kysyntää Suomen metsästysmahdollisuuksille ja lisäksi monet suomalaiset yritykset ja yksityisasiakkaatkin ovat kiinnostuneita kaupallisista metsästysmatkailupalveluista.

Suomessa merkittävä ja edelleen kasvava osa metsästyksen harrastajista asuu eteläisen Suomen kaupungeissa. Kaikki metsästäjät eivät kuulu metsästysseuroihin ja heillä ei siten ole kunnollisia metsästysmahdollisuuksia kotipaikkakunnallaan. Lisäksi seuran mailla ei usein ole mahdollisuuksia kaikkien metsästysmuotojen harjoittamiseen ja koirien kouluttamiseen. Noin puolet suomalaisista metsästäjistä käykin vuosittain metsästävässä myös kotipaikkakuntansa ulkopuolella (Ripatti–Ermala 1995, 133) ja todennäköisesti maan sisäinen metsästysmatkailu tulee jatkossa edelleen lisääntymään.

Eteläsuomalaisille metsästäjille tehdyn kyselyn mukaan yli puolet vastanneista piti metsästysmahdollisuuksia lähialueellaan riittämättöminä ja heistä 62 % ilmoitti syyksi metsästyslupien vähyden. Erityisesti metsäkanalintujen ja vesilintujen metsästysmahdollisuuksia pidettiin lähialueella riittämättöminä. Suurin osa vastanneista halusi metsästää omatoimisesti, mutta he olivat kiinnostuneita myös majoituspalveluista. Metsästysmatkan kestoksi arvioitiin yleisimmin 2–4 päivää. (Heino–Holopainen 2003, 30–33.)

Ulkomaalaisia metsästäjiä houkuttelevat Suomeen muun muassa puhdas luonto ja suuret, asumattomat metsäalueet. Lisäksi Suomessa on sellaisia riis-

taeläimiä, joita esimerkiksi Keski-Euroopassa ei ole tai sitten ne ovat siellä rauhoitettuja. Ulkomaalaiset metsästäjät ovatkin kiinnostuneita lähinnä hirven, valkohäntäpeuran ja metsäkanalintujen metsästyksestä. (Ripatti–Ermala 1995, 134.)

Saaliin saaminenkaan ei aina ole se tärkein asia, sillä esimerkiksi saksalaisille metsästäjille suunnatussa kyselyssä harrastuksen tärkeimmiksi motiiveiksi nousivat luonnollisen ympäristön kokeminen, luonnon tapahtumien seuraaminen, rentoutuminen ja yhdessäolo ystävien kanssa. Suomen osalta oltiin kiinnostuneita paitsi puhtaasta luonnosta, myös suomalaisten metsästäjien tapamisesta. Tutkimuksen mukaan peräti 92 % saksalaisista metsästäjistä eli lähes 300 000 metsästäjää olisi ainakin jossain määrin kiinnostunut tekemään metsästysmatkoja Suomeen. (Lämsä–Hietala 1996, 3.)

Suomi kilpailee metsästysmatkailumaana halvempien maiden kanssa. Suomen etuna ovat kuitenkin turvalliset alueet, joille on helppo tulla. Suomalainen jahti ei ole myöskään fyysisesti niin rasittavaa kuin esimerkiksi Venäjällä voi olla ja jahtiin voivatkin osallistua myös muun muassa iäkkäämmät ihmiset. Ulkomailta Suomeen saapuvat metsästäjät ovatkin pääsääntöisesti vanhempia herrasmiehiä. (Filpus 2005, 20.)

Suomen ja pohjoisen Euroopan metsästys poikkeaa huomattavasti muun Euroopan metsästyksestä. Riistatiheydet ovat meillä pieniä eikä saaliista siten ole takuuta ja toisaalta saalis ei suomalaisessa metsästyksessä edes ole tärkeimmällä sijalla. Kuten Joensuu (2000, 23; 2004) toteaaakin, Suomessa tulisi myydä riistan sijasta eräkäynnin elämyksiä. Tavoitteena tulisi olla suomalaisen eräperinteen vaaliminen ja sen tuotteistaminen. Suomalainen eräkulttuuri on ainutlaatuinen tuote Euroopan markkinoilla, riistaa ja metsästystä on jo kaupan.

3.4 Metsästysmatkailupalvelun tuotteistaminen

Metsästysmatkailun tuotteistaminen lähtee asiakkaiden tarpeista. Komppulan (2002, 48) mukaan varsinainen luontomatkailutuote syntyy, kun ydinpalvelun ympärille lisätään kaikki ne aineelliset ja aineettomat tekijät, jotka tuottavat asiakkaan virkistäytymisen tarpeen tyydyttämiseen jotakin lisäarvoa. Pelkät mahdollisuudet eivät siis ole myytäviä matkailutuotteita, vaan tuotteesta voidaan puhua vasta silloin kun asiakas tietää, mitä palveluja hintaan kuuluu ja mistä palveluista on maksettava lisää. Varsinainen tuote on se perustuotteen kokonaisuus, josta asiakas maksaa sovitun hinnan ja joka yleensä kuvataan yrityksen esitteessä. Niin sanottu laajennettu tuote puolestaan käsittää yrityksen palveluympäristön, asiakkaan ja yrityksen välisen vuorovaikutuksen, asiakkaan oman osallistumisen tuotteen syntymiseen sekä saavutettavuuteen liittyvät tekijät. (Komppula 2002, 48, 62.)

Valmis metsästysmatkailupaketti sisältää asiantuntevat ja palvelualttiit opaat, toimivat metsästyskoirat, kuljetukset, majoituksen ja ruokailut. Lisäksi

on pystyttävä vastaamaan asiakkaiden erityistarpeisiin esimerkiksi kielitaitoisia oppaita järjestämällä tai metsästysaseita ja muita metsästysvarusteita vuokraamalla. Matkailijoille järjestetään yleensä myös oheisohjelmaa, kuten muita harrastusmahdollisuuksia ja illanviettoja.

Lämsän ja Hietalan (1996, 3) toteuttaman saksalaisille metsästäjille suunnatun kyselyn mukaan suosituimpia metsästysmatkan yhteydessä tapahtuvia toimintoja olivat kalastaminen, vaeltaminen ja perheloma maalla. Majoitusmuotona halutuin oli eräkämpämajoitus, joka meidän olosuhteissamme vastaa lähinnä mökkimajoitusta. Myös maatilamajoituksesta oltiin kiinnostuneita.

Yritysassiakkailta löytyy maksuvalmiutta aivan eri tavalla kuin yksityisiltä ihmisiltä ja useimmat luontomatkailuyrittäjät haluavatkin yrityksiä asiakkaikseen. Suomessa yrityksille tehdyn kyselyn mukaan metsästysmatkailuun suurta kiinnostusta osoittavia yrityksiä oli muutamia kymmeniä, yleensä suuria yrityksiä. Tyypillisesti yritykset halusivat lähinnä asiakkailleen suunnattuja viikonlopun kestäviä metsästysmatkoja Metsä-Lappiin tai Kainuuseen. Erityisesti metsäkanalintujen, hirven ja karhun metsästys kiinnosti ja majoittumisen haluttiin tapahtuvan yleisimmin eräkämpillä, joilla on kuitenkin mukavuudet. Yrityksissä arvostettiin metsästyksen yhteydessä erityisesti asiantuntevia oppaita ja erityishuomion kiinnittämistä turvallisuuteen. Lisäksi riittävä aika sosiaaliseen kanssakäymiseen ja hyvä ruoka koettiin tärkeiksi. Nämä seikat kannattaakin huomioida metsästysmatkailua tuotteistettaessa. (Romakaniemi 1998, 2, 25–26.)

Pelkkää metsästysmatkailua ei kuitenkaan kannata ajatella yritystoimintana, jo metsästyskauden lyhyidenkin vuoksi. Metsästysmatkailun avulla voidaan kuitenkin pidentää matkailuyrityksen toimintaa perinteisen sesonkikauden ulkopuolelle ja se sopii hyvin esimerkiksi perinteisen mökkimajoituksen rinnalle. Metsästysmatkailun järjestäminen vaatii kuitenkin matkailualan perusosaamisen lisäksi alan erityisosaamista eli lähinnä metsästyksen ja siihen liittyvän kulttuurin, riistanhoidon, lupakäytännön ja koiratoiminnan tuntemusta sekä turvallisuusnäkökohtien erityistä huomiointia. Ammattitaitoisen oppaan merkitys korostuu, sillä vaikka saalis ei olisikaan metsästyksessä tärkein asia, riistaa olisi kuitenkin päästävä näkemään. (Suomen luontoyrittäjyysverkostory. 2005.) Usein pelkkä eläimen havaitseminen tai jälkien löytyminen voi kuitenkin tehdä metsästysmatkasta elämyksen.

Kuten Lämsä ja Hietala (1996, 3) toteavat, metsästyksen tuotteistamisen jälkeen tulee kiinnittää huomio tiedon saattamiseksi kohdealueelle. Mainonnan ja markkinoinnin ohella tulee panostaa myös yleiseen tietoon matkailualueesta ja sen mahdollisuuksista.

3.5 Kamerametsästys luontomatkailupalveluna

Perinteisen metsästysmatkailun rinnalle on alettu etsiä myös vaihtoehtoisia muotoja. Esimerkiksi Afrikan eläinkannat ovat vähentyneet huomattavasti metsästyksen vuoksi ja Kairikon (2004) mukaan muun muassa eläinten ampuminen nukuttavalla jousella on yleistymässä Afrikan metsästysmatkailussa. Valokuvaussafarit ovat maailmalla olleet jo pitkään suosittuja ja niitä järjestävät myös metsästysmatkailua tarjoavat yritykset.

Retkeily ja luonnontarkkailu eri muodoissaan, esimerkiksi lintuharrastus ja luontovalokuvaus, on suosittua. Kiinnostus luontoharrastuksia kohtaan lisääntyy jatkuvasti ja eri luontoharrastuksen muotoja voidaankin liittää matkailuelinkeinoon. Riista on kiinnostava luontoharrastuksen vetovoimatekijä paitsi metsästäjille, myös muille luontoharrastajille.

Eläinten tarkkailu- ja valokuvausmatkailussa asiakkaat lähtevät katsomaan valitsemaansa luontokohdetta oppaan johdolla. Eläinten tarkkailun ja valokuvauksen toteuttamiseen on monia tapoja. Läheltä kohdetta voidaan tarkkailla piilosta, mutta erilaiset tornit mahdollistavat tarkkailun kauempaakin. Riista-alueelle tehtävillä opastetuilla eräretkillä voidaan havaintojen varmistamiseksi käyttää esimerkiksi koiria sekä riistanhoidon mukaisesti järjestettyä riistan ruokintaa. Esimerkiksi hirvihaukulle meno on katsojalle jännittävyyydessään hieno kokemus. Talvella voidaan seurata eläinten jälkiä suksilla tai lumikengillä. (Verhelä–Lackman 2003, 118.)

Tarkoitan tässä kamerametsästyksellä riista-alueelle tehtävää opastettua eräretkeä, jolla voi kokea aitoja eräelämyksiä ja valokuvata riistaa sen luonnollisessa elinympäristössään. Kamerametsästyksen avulla yrittäjillä olisi mahdollisuus sesongin laajentamiseen tavallisen metsästyskauden ulkopuolelle. Koirien käyttö on luonnollisesti mahdollista vain metsästyslain sallimissa rajoissa, mutta kamerametsästystä – kuten muutakin metsästystä – voidaan kuitenkin tehdä myös ilman koiria eli jäljittämällä, hiipimällä, vahtimalla tai äänihoukuttelun avulla. On kuitenkin muistettava, että eläimiä ei saa häiritä niiden lisääntymisaikana. Oppaan ammattitaidon merkitys korostuu, sillä eläinten olinpaikkojen, elintapojen ja käyttäytymisen tuntemus on välttämätöntä.

Suurimmaksi ongelmaksi kamerametsästyksessä voi muodostua oikean kohderyhmän ja markkinointikanavien löytäminen.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tutkimusote on laadullinen eli kvalitatiivinen ja valitsin tutkimusmenetelmäksi haastattelun. Metsästysmatkailu on aiheena vähän kartoitettu sekä tunteita herättävä alue, ja halusinkin tutkia aihetta syvällisesti. Haastattelumuodoksi valitsin puolistrukturoidun haastattelun eli teemahaastattelun.

Teemahaastattelussa haastattelu etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijasta tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Haastattelusta puuttuu lomakehaastattelulle luonteenomainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta se ei ole syvähaastattelun tavoin täysin vapaa. (Hirsjärvi–Hurme 2000, 48.) Teemahaastattelulla saadaan syvällisempää tietoa kuin lomakehaastattelulla, mutta tutkimusaineisto on jäsenneltävissä syvähaastattelua helpommin.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa puhutaan otoksen sijasta harkinnanvaraisesta näytteestä, koska tilastollisten yleistysten sijasta pyritään muun muassa ymmärtämään tapahtumia syvällisemmin. Haastateltavien valinta kannattaa tehdä huolellisesti harkiten. Haastateltavien lukumäärä riippuu tutkimuksen tarkoituksesta, ja haastateltavia tulee olla tarpeellinen määrä tarvittavan tiedon saamiseksi. (Hirsjärvi–Hurme 2000, 58.)

Valitsin haastateltavat siten, että kaikkien metsästyksen ja/tai luontomatkailun parissa toimivien eri sidosryhmien näkökulmat tulisivat esille. Haastateltiin syksyn 2005 aikana yhteensä 25:tä Etelä- ja Itä-Lapin, eli Kemijärven, Pelkosenniemen, Pellon, Posion, Ranuan, Rovaniemen, Sallan, Simon ja Ylitornion alueella toimivaa henkilöä. Haastateltavina oli riistanhoitoviranomaisen (1), metsästysseurojen (10), luontomatkailu- ja ohjelmapalveluyritysten (9), matkanjärjestäjän (1), luonto- ja perinnekulttuurimatkailuhankkeen (1), yhteismetsän (1) sekä Metsähallituksen ja Villi Pohjolan (2) edustajia.

Luontomatkailu- ja ohjelmapalveluyritykset valitsin työn toimeksiantajan toivomusten sekä Internetistä ja kunnista saamieni tietojen perusteella. Mukana on sekä perusmaatalouden ohessa luontomatkailua sivuelinkeinona harjoittavia että kokonaan luontomatkailuun ja ohjelmapalveluihin keskittyviä yrityksiä. Lähinnä yritykset ovat pieniä, mutta halusin ottaa mukaan myös suuremmat resurssit omaavan, jo pidempään matkailun parissa toimineen, kansainvälisestikin tunnetun ohjelmapalveluita tuottavan ja välittävän yrityksen. Lisäksi mukana on ohjelmapalveluita tarjoava laajempi hotelli- ja ravintolaketju, jolla on yksi toimipiste myös tutkimusalueella. Kahdessa viimeksi mainitussa tapauksessa haastattelin yrityksen markkinointihenkilöä.

Haastateltavat metsästysseurat valitsin aiemmin Lapin metsästysseuroille tekemäni kyselytutkimuksen perusteella. Lähdin hakemaan lähinnä jo olemassa olevia kokemuksia metsästysmatkailusta ja valitsinkin kyselyyn vastanneiden metsästysseurojen joukosta tutkimusalueelta metsästysseuroja, joilla oli jo kokemusta metsästysmatkailusta. Valitsin mukaan myös metsästysseuroja, jotka olivat kiinnostuneita metsästysmatkailun järjestämisestä mutta joilla ei vielä ollut kokemusta siitä tai jotka eivät sitä kyselyn yhteydessä ainakaan maininneet. Lisäksi valitsin tietoisesti mukaan pari metsästysseuraa, jotka eivät olleet kiinnostuneita metsästysmatkailusta. Halusin näin selvittää kiinnostuksen puutteen syitä ja varmistua niistä käytännön esteistä ja ongelmista, jotka vaikuttavat metsästysmatkailun kehittymiseen. Muista sidosryhmistä valitsin haastateltavat lähinnä heidän oman alueensa erityistuntemuksen johdosta.

Haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina sovitussa paikassa ja käytin haastattelujen tallentamiseen digitaalista sanelukonetta. Ainoastaan yksi haastateltava kieltäytyi haastattelun tallentamisesta – aiempien huonojen kokemustensa vuoksi. Tallensin haastattelut muistikortilta tietokoneelle, kuuntelin niitä useampaan otteeseen ja kirjoitin puhtaaksi. Lähetin puhtaaksikirjoitetut haastattelut niitä pyytäneille haastateltaville sähköpostitse.

Luokittelin aineiston aluksi sidosryhmittäin, jonka jälkeen poimin aineistosta teemahaastattelurunkoon pohjautuen tutkimuksen kannalta olennaiset piirteet. Jos sidosryhmässä oli monta haastateltavaa, ryhmittelin vastauksia löytääkseni säännönmukaisuudet ja samankaltaisuudet, ja toisaalta myös poikkeavuudet.

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 191) mukaan laadullisen aineiston raportoinnissa on kyse aineiston organisoinnista siten, että se avautuu ulkopuolisille ja että kuvaus vastaa mahdollisimman hyvin tutkittavien maailmaa. Raportoinnille ei ole tiettyjä tyyli vaatimuksia, vaan tutkimuksesta kirjoitettaessa pyritään välittämään lukijalle aineiston rikkaus ja vivahteikkaus.

Esitän tutkimuksen tulokset sidosryhmittäin, kuvailevasti kirjallisen kerronnan muodossa, ja käytän suoria otteita haastatteluaineistosta vivahteikkouden lisäämiseksi. Tämän jälkeen etenen teemoittaiseen tulosten tarkasteluun ja johtopäätöksiin.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET SIDOSRYHMITÄIN

5.1 Riistanhoitoviranomainen

Haastatellun riistanhoitoviranomaisen näkemyksen mukaan metsästysmatkailutoiminta on tutkimusalueella ollut vielä melko vähäistä, mutta odotuksia tuntuu kuitenkin olevan jonkin verran erityisesti matkailupuolella. Matkailun kasvu elinkeinona ja kasvunäkymät, työttömyys ja maaltapako ovat saaneet pohtimaan, tarjoaisiko metsästysmatkailu mahdollisuuksia työpaikkojen luonnissa. Myös luvansaajien taholla eli lähinnä metsästysseuroissa mietitään, kuinka asia ratkaistaan.

Riistanhoitoviranomaisen mielestä metsästysmatkailulla olisi kehittymismahdollisuuksia elinkeinona – joskin rajallisesti – mutta nykytilanteeseen verrattuna kuitenkin. Mitään ratkaisevaa toimintaa se ei kuitenkaan olisi, vaan voisi toimia syksyllä lähinnä pienenä piristysruiskeena matkailulle. Metsästysseuroissakin tarvitaan varoja, esimerkiksi kun remontoidaan ja rakennetaan tiloja. Haastateltava kuitenkin painotti, että metsästys on ennen kaikkea sosiaalisesti ja kulttuurisesti merkittävä luonnonvarojen käyttömuoto ja ruokakäytös ensisijaisesti paikallisten ihmisten tarpeisiin, eli pelkät ekonomiset seikat eivät näin ollen voi ratkaista.

Riistanhoitoviranomaisen näkemys oli, että metsästysmatkailua ei ole hyvä viedä valtion maille, vaan metsästysmatkailulla olisi kehittymismahdollisuuksia lähinnä yksityisten mailla. Valtion maiden vuotuinen riistatuotto on niin sanottua ”yhteistä hyvää”, eikä sovi, että yksittäinen taho lähtee tekemään sillä bisnestä.

Metsästysmatkailun kehittämiseksi tarvittaisiin haastateltavan mukaan ennen kaikkea tiivistä yhteistyötä eri tahojen eli metsästysalueiden haltijoiden (lähinnä metsästysseurojen), matkailutahon ja riistahallinnon kanssa, jolloin esille tulisivat kaikki näkökulmat ja toiminta olisi aitoa ja terveellä pohjalla. Ongelmat ja esteet tulisi selvittää erittäin hyvin. Metsästysmatkailun tulisi perustua ekologisiin faktoihin ja riistanhoidollinen näkökulma sekä metsästyksen eettisyys olisi otettava huomioon, samoin kuin luonnollisesti myös sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Tällöin toiminta ei vaikuttaisi myöskään metsästyksen yhteiskunnalliseen arvostukseen ja hyväksyttävyyteen.

Metsästysmatkailuun voitaisiin haastateltavan mukaan kehittää erityinen Lapin malli, joka tuottaisi tasokkaita metsästyspalveluita, ja metsästyksen kulttuurinen pohja ja henkinen taso voitaisiin turvata. Erämaisuus, Lapin villi luonto ja eräkäynnin luonne kannattaa säilyttää. Metsästyspuolella kannattaisi panostaa niihin, joilla on varaa maksaa laadusta, massoille sitä ei voida lähteä tarjoamaan. Tämä olisi erittäin hyvä myös Lapin luonnonkäytön imagoille ja poikkeaisi edukseen esimerkiksi keskieurooppalaisesta ja eteläsu-

malaisestakin metsästysmatkailusta. Haastateltava totesi edelleen, että pelkällä riistalla, saaliin suuruudella, ei selvitä, vaan metsästys tulee järjestellä laadukkaasti ja eettisesti. Saalisvarmuuden tavoitteluun ei ole syytä lähteä, vaan tavoitteena tulee olla todellisen luontoelämyksen takaaminen. Tarhametsästys, kesyjen eläinten metsästys ja metsästys riistan ruokintapaikoilla on eettisesti arveluttavaa.

Riistanhoitoviranomainen suositti, että metsästysmatkailu keskittyisi ensisijaisesti hirven, jäniksen ja turkisriistan metsästyksen. Hirvi on arvostettu saaliina ja kanta tulee aivan ilmeisesti jatkossakin kestäämään, edellyttäen että ammutaan myös muita kuin parhaita siitosyksilöitä (suurisarvisia hirvisonneja). Metsäkanalintujen ja metsähanhen osalta riistanhoitoviranomaisen näkemys oli seuraava: *”Metsäkanalinnut ja metsähanhi ovat ryhmänä hyvin rajallisia ja herkkiä imagosyistä. Paikallisten metsästäjien paineet kohdistuvat niihin kulttuurisista vanhoista tekijöistä johtuen vielä niin kovina, että siellä ei ole kovin suuria mahdollisuuksia. Jo nyt vuotuinen tuotto otetaan talteen ja riistanhoitoviranomaistenkin pitää olla tarkkana, että kestävyyttä ei vaaranneta. Metsähanhen tilaa selvitetään parhaillaan, että onko kantaa verotettu jo liikaa ja metso puolestaan on jo hävinnyt osasta Suomea. Saaliin lisäämiseen ei siis enää ole mahdollisuuksia. Sitten tietenkin, jos paikalliset tinkivät omista metsästysmahdollisuuksistaan ja saaliistaan, vapautuu tilaa ulkopaikkakuntalaisille.”*

Metsästysseuroissa tulisi haastateltavan mukaan keskustella asioista ja sopia pelisäännöistä tarkkaan, mikäli metsästysmatkailua päätetään harjoittaa. Haastateltava painotti, että metsästysseuratoiminta on maassamme kaiken riistanhoidon perusta ja tärkeä kylien yhtenäisyyden kannalta, joten on tärkeää, että metsästysseurat pysyvät yhtenäisinä ja toimivina. Toisaalta on myös sitouduttava hyvään palveluun.

Hyvä metsästysmatkailutuote voisi haastateltavan mielestä olla hirvenmetsästys kielitaitoisten paikallisten oppaiden avustuksella. Metsästys voisi tapahtua koirametsästyksenä, kutsumalla tai sitten kaikista vaativimmalla ja perinteisesti meillä arvostetuimmalla metsästysmuodolla eli naakimametsästyksellä. Mukaan voisi lisätä paikallista kulttuuria ja elämää vuosisatojen ajalta ja sopivasti tarunhoitoisia, kuitenkin faktaan sidottuja erätarinoita. Luonnollisuus, aitous, hyvät ruuat ja kunnon palvelu mukaan, ja kaiken täytyy tietysti toimia niin kuin on luvattu. Paketit olisi haastateltavan mukaan suunnattu ulkomailaisille ja ne voitaisiin hoitaa yhteistyössä matkailuyrittäjien ja metsästysseurojen kanssa. Kotimaiset metsästäjät kulkevat paljolti omin päin, tosin yhä suurempi osa käyttää paikallisia majoitus- ja ravitsemuspalveluita ja osa oppaitakin.

Lapin matkailun kannalta metsästysmatkailuun tulisi haastateltavan mielestä kehittää sertifiointisysteemi, jolla määriteltäisiin minimikriteerit metsästysmatkailun järjestämiseksi. Toimijoille voisi työryhmäpohjalta koota malleja ja esimerkkejä siitä, miten hyvä metsästysmatkailutuote syntyy. Matkailuyrit-

täjät panostavat elinkeinoonsa, ja haastateltavan mielestä olisikin kohtuullista ja kaikkien edun mukaista, että asiaa kehitettäisiin yhdessä ja yrittäjiä tuettaisiin neuvoilla ja oppailla.

Kamerametsästyksen osalta haastateltava totesi, että asiaan on syytä suhtautua myönteisesti, kunhan se toteutetaan hyvin. Toiminta ei verota riistaa ja mahdollisuuksia on paljon. Kohderyhmä voisi olla luonnon kuvaamisesta kiinnostuneet ja ehkä ensisijaisesti Suomen eläimistöä kiinnostuneet ulkomaalaiset. Haastateltava kuitenkin jatkoi, että esimerkiksi haaskalta kuvaus on eettisesti arveluttavaa ja voi aiheuttaa isoja ongelmia eikä siten ole hyväksyttävää.

Metson soidinaika oli haastateltavan mielestä herkkää ja kriittistä vaihetta lisääntymisen onnistumisen kannalta, mutta metsoa voitaisiin hyvin kuvata esimerkiksi koiran haukussa. Muiden lajien osalta ei tullut mieleen erityisiä ongelmia. Haastateltava kuitenkin huomautti, että hirvien häiritseminen ja stressaaminen hirvikoirilla ei enää joulukuussa ole suotavaa. Hirvenmetsästyskausi on Lapissa kaiken kaikkiaan liian pitkä. Hirvet ovat talvella todella kovilla selviytymisensä kanssa, ja varsinkin urosten pitäisi päästä lepäämään ja kuntoutumaan.

5.2 Luonto- ja perinnekulttuurimatkatkailuhanke

Luonto- ja perinnekulttuurimatkatkailuhankkeen hankepäällikön mukaan metsästystä on tuotteistettu tutkimusalueella vasta varsin vähän. Alueella on kuitenkin joitakin yrittäjiä, jotka toteuttavat metsästysmatkailua ammattimaisesti ja jotkut ovat toimineet alalla suhteellisen pitkäänkin. Kiinnostus metsästysmatkailua kohtaan on haastateltavan mukaan selvästi lisääntymässä. Metsästysseuroissa toimijat vanhenevat, ja siellä tarvitaan tukea metsästysmatkailun tuomista rahavirroista. Myös alueella toimivat matkailuyritykset kaipaavat erilaisia aktiviteetteja ja toimintoja. Samat yrittäjät toteuttavat yleensä monipuolisesti luontoon liittyviä ohjelmapalveluita ja he ovat nähneet tässä selkeän mahdollisuuden. Yrittäjillä asia on kuitenkin usein vielä hyvin yleisellä tasolla, eli tuotteistaminen puuttuu ja myynti ja markkinointi ei ole kunnossa siten, että tuote olisi asiakkaan helppo ostaa ja ottaa.

Metsästystä voitaisiin haastateltavan mielestä hyödyntää alueella nykyistä huomattavasti enemmän matkailussa ja nimenomaan kokonaisuuksina, joissa olisi mukana enemmän toimijoita. Metsästysmatkailulla voisi tällöin olla aika merkittävääkin paikallistaloudellista hyötyä, koska suurin osa rahasta jäisi paikkakunnalle ja useammat yksittäiset paikalliset toimijat hyötyisivät. Lisäksi metsästysmatkailu rikastuttaisi kyliä sosiaalisestikin.

Matkailuyrittäjien ja metsästysseurojen yhteistyöhön liittyen haastateltava totesi, että jos toimintaa miettii matkailupalveluna, niin toimijat tarvitsevat toinen toisiaan. Metsästysseura tarvitsee ohjelmapalveluyrityksen ammattimaisen myynti- ja markkinointiorganisaation avukseen ja ohjelmapalveluyritys

puolestaan tarvitsee esimerkiksi juuri metsästysseurojen maat, että pystyy yleensä toteuttamaan metsästysmatkailua. Metsästysseura ei voi olla vastuullinen matkanjärjestäjä, vaan tarvitaan ohjelmapalveluyritys, jolla on siihen tarvittavat vakuutukset ja joka pystyy hoitamaan kokonaisuuden.

Haastateltavan mukaan talkooperiaatteella toimiva metsästysseura, jossa henkilöt vaihtuvat vuosi vuodelta, ei voi tehdä pitkäjännitteistä matkailutoimintaa. Esimerkiksi markkinointi ulottuu vuoden tai kahden päähän ja saattaa olla, että silloin ovat aivan eri henkilöt toteuttamassa asiaa käytännössä. Haastateltava totesi edelleen, että jos taas jokin yksittäinen metsästysseura tuo vieraakseen yksi tai kaksi turistia vuodessa, se pystyy järjestämään sen itsekin ja vastaa tällöin koko toiminnasta. Metsästysseuroissa ei kuitenkaan välttämättä osata hinnoitella oikein työn arvoa eikä toteuttaa kokonaisuutta matkailupalvelulta vaadittavalla tavalla.

Haastateltavan mukaan metsästysseuroissa on usein aika korkea kynnys tulla mukaan tällaiseen toimintaan, ja hyöty ja kannattavuus pitäisikin pystyä selvästi osoittamaan. Silloin kun toiminta on taloudellisesti kannattavaa sekä yrittäjille että metsästysseuroille, se kiinnostaa ja siitä tulee todellista aitoa yhteistyötä.

Haastateltavan näkemys oli, että metsästysseuroissa selvästi osa metsästysmuodoista sallitaan ja osa ei. Esimerkiksi hirvenmetsästys on yleisesti hyväksyttyä kannan ollessa näin kova, kun taas kanalinnunmetsästys on selvästi paikallisten oma juttu. Karhunmetsästyksessä olisi poronhoitoalueella selkeästi tuotteistamisen mahdollisuuksia, koska niitä saadaan niin vähän. Haastateltava jatkoi edelleen, että toimintaa pitäisi yleensäkin selvästi tuotteistaa eri kategorioihin ja jakaa eri toteuttajille metsästysseuroissa. Metsästysseuroissa on erilaisia taitajia, ja samalla saataisiin myös työmäärää hajautettua.

Toimiva kokonaisuus voisi haastateltavan mukaan olla sellainen, että yksi voimallinen ohjelmapalveluyritys toimisi alueella vastuullisena matkanjärjestäjänä. Yritys voisi tehdä yhteistyötä esimerkiksi 10–30 metsästysseuran kanssa, jotka toteuttaisivat metsästystuotteita eli toimisivat alihankkijoina. Muita toimijoita voisi olla mukana vaikka kuinka paljon, pääasia että joku vastaisi kokonaisuudesta. Tällaisen verkoston luominen vaatisi erityisen paljon pitkäjännitteisyyttä ja luottamusta eri toimijoiden välillä. Toiminta tulisi käynnistää varovasti ja pikkuhiljaa, että välttyttäisiin epäonnistumisilta.

Yrittäjiltä oli haastateltavan mukaan tullut paljon kommenttia metsähallituslain muutoksesta. Yrittäjät tuntuvat turhautuvan – on hankala lähteä kehittämään lisää ja uutta, kun entinenkin pohja menee alta. Haastateltava painotti, että asiaan pitäisi ehdottomasti saada jonkinlainen muutos. Nyt kun valtion maille ei enää välttämättä saa lupia, yrittäjien on pakko hakea vaihtoehtoja muualta. Metsästysseurat eivät kuitenkaan ehkä lähde myymään vieraslupia kanalinnuille, tai lupahinnat ainakin kohoavat niin, että toiminta ei enää kannata.

Ekologisen kestävyys suhteen ei haastateltavan mukaan ollut pelkoa, sillä toiminta on kestäväällä pohjalla ja hyvin valvottua. Sosiaalinen kestävyys puolestaan tulee vastaan lähinnä ennakkoasenteina, kun tieto ja kokemukset puuttuvat. Haastateltava jatkoi, että toiminnan tulee tapahtua kyläyhteisön ja metsästysseuran ehdoilla. Jos joudutaan puuttumaan paikallisten metsästys-oikeuksiin, liikutaan riskirajoilla. Alueen perinnettä, kulttuuria ja yleisesti hyväksyttyjä tapoja tulee kunnioittaa metsästysmatkailussa, eli toiminnan täytyy olla aitoa. Esimerkiksi Lapissa perinteiset metsästysmuodot ”naakiminen” ja ”määkiminen” ovat hyvä ja säilyttävä houkutin tuotteeseen. Lapissa laatu, aitous, turvallisuus ja Lapin luonto olivatkin haastateltavan mukaan niitä tekijöitä, joilla voidaan erottautua maailmalla.

Hyvä metsästysmatkailutuote olisi haastateltavan mukaan toteuttajan itse suunnittelema ja selkeä kokonaisuus, josta asiakas tietää, mitä saa, mistä maksaa ja minkä takia tuotteen ottaa. Tällöin myös myyjä tietää, mitä hän on myymässä ja väärinkäsitykset vältetään molemmiin puolin. Tuotteella on oltava nimi ja hinta, ennen kuin sitä lähdetään markkinoimaan.

Haastateltava painotti, että valmiiden tuotteiden myyntiin ja markkinointiin on panostettava, ja parhaiten tämä onnistuu ammattimaiselta ohjelmapalveluyrittäjältä tai matkanjärjestäjältä. Myös Lapin markkinoinnin ja MEK:n tulisi lähteä viemään tätä asiaa eteenpäin omissa toiminnoissaan samoin kuin muutakin matkailua. Yksittäinen pieni yritys tai metsästysseura ei haastateltavan mukaan voi nousta markkinatietoisuuteen.

Kamerametsästyksen osalta haastateltava totesi, että se on varmaankin ihan kehityskelpoinen idea ja sillä voisi olla mahdollisuuksia. Tuote olisi helpompi järjestää esimerkiksi lupa-asioiden suhteen ja yksi henkilö pystyisi kuljettamaan ryhmää – voisi olla hyväkin tulonlähde. Kohderyhmänä voisivat olla ennen kaikkea ulkomaalaiset, mutta kotimaisiakin kiinnostuneita voi olla. Asiakkaat olisivat samantyyppisiä luontoharrastajia kuin esimerkiksi lintubongaaajat.

5.3 Matkanjärjestäjä

Matkanjärjestäjän edustaja mainitsi, että metsästyspaketteja oli kokeeksi pantu myyntiin muun markkinoinnin ohessa esimerkiksi Internet-sivuille. Ulkomaalaiset olivat jossain vaiheessa kyselleetkin metsästysmatkailua jonkin verran, mutta ongelmana asiassa on lähinnä tuotteistamisen puute. Haastateltavan mukaan käsitys metsästyksestä näyttää tällä hetkellä olevan maailmalla hyvin erilainen kuin meillä ja metsästyksen tuotteistaminen onkin aika iso työ. Eli mitä tarkoittaa, kun tullaan tänne metsästäämään – siinä matkanjärjestäjät eivät ole ammattilaisia, vaan sisällön tuottaminen ja asioiden kertominen on paketin tuottajan tehtävä.

Palvelun tarjoajan tulee haastateltavan mukaan täyttää tietyt laatuksiteerit ja olla laillinen yhtiö, jonka kanssa voidaan tehdä liiketoiminnallinen sopimus,

eli palvelun tarjoaja voi olla ohjelmapalveluyritys tai esimerkiksi jokin hoteli- ja ravintolaketju. Matkanjärjestäjä on aina vastuussa tuotteesta, ja lakien suhteen tulee olla huolellinen.

Haastateltava totesi, että luonto on se tuote, jota Lappi myy, ja metsästyksessäkin olisi näin ollen tuotteistamisen mahdollisuuksia. Toiminta ei vaadi suurempia investointeja, mutta osaamisella ja työllä täytyy olla hintansa. Lyhyen kauden erikoisohjelmat, kuten metsästys, eivät kuitenkaan elätä, vaan täytyy olla jokin muu tukijalka. Haastateltava jatkoi, että metsästys ja luonnossa kulkeminen vaativat erikoisosaamista, joten oppaan merkitys korostuu metsästysmatkailussa. Oppaan tulisi myös osata kertoa riistasta ja metsästyksestä, ja taianomaisten erätarinoiden kertominen olisi hyvä lisä tuotteeseen. Haastateltava jatkoi vielä, että metsästyksen osalta ongelmana on lupien saannin epävarmuus. Matkailun pitäisi parhaimmillaan elää sellaisessa syklissä, että tuotteet olisivat jakelussa jo vuotta aikaisemmin.

Kestävyyden suhteen haastateltava totesi, että on järjestäjästä kiinni, miten toiminta hoidetaan. Yksi osa tuotteen laatua on se, että retken vetäjä näyttää omalla mallillaan, kuinka asiat tehdään luontoa säästäen. Metsästys tulee käsitellä laajempänä kokonaisuutena eli myydään metsästystapahtumaa, ei riistaa, ja retki itsessään on kaikkein tärkein. Erämatkailun markkinointi tulisi haastateltavan mukaan nähdä ennemminkin valttina.

Tuotteistamisen puute oli haastateltavan mielestä Lapin matkailun kesäajan suurin ongelma. Lappilaiset ja suomalaiset yleensäkin tekevät työnsä hyvin, tuote toteutetaan juuri niin kuin on luvattu ja aitous on yksi lappilaisten vahvuuksista. Ongelmia on kuitenkin sisällön tuottamisessa, ja markkinoinnissaakaan ei olla kovin hyviä. Haastateltava jatkoi edelleen, että ohjelmapalveluisa tulisi myös tehdä enemmän joustoa tuotteisiin ja hintoihin vuodenajoilla ja tuotteilla.

Matkanjärjestäjän edustaja korosti, että tuotteita kaivattaisiin metsästyksestäkin ja halusi lähettää terveisiä: ”*Me kaipaamme tuotetta, mutta emme osaa sitä tehdä, koska emme ole sen alan ammattilaisia. Eli siinä tarvitaan sitä yhteistyötä. Me osaamme kyllä sitten tehdä ne ehdot, joilla saadaan bisnes kotiutettua.*”

Kamerametsästyksessäkin haastateltava näki tuotteistamisen mahdollisuuksia, kunhan se toteutetaan aidosti.

Haastateltava totesi, että Lapin matkailu tarvitsee isoja matkailukeskuksia. Eri kansallisuuksilla on erilaisia tarpeita, ja iso keskus pystyy tarjoamaan sisäisin järjestelyin kaikki palvelut. Haastateltavan mukaan viimeisen 3-4 vuoden aikana on kuitenkin tapahtunut ilmiselvä muutos ja hajontaa on alkanut olla pienempiinkin paikkoihin. Individualismi näyttää kasvavan kaiken aikaa, ja suuntaus on ollut selvästi rauhallisempaan.

5.4 Matkailuyritykset

Haastatellut yritykset olivat enimmäkseen 2000-luvulla toimintansa aloittaneita, suhteellisen vähän aikaa luontomatkailun ja ohjelmapalveluiden parissa toimineita yrityksiä. Kaksi yritystä harjoitti matkailutoimintaa perusmaatalouden ohessa, muut olivat keskittyneet lähinnä matkailuelinkeinoon. Yrityksistä seitsemällä oli kokemusta metsästysmatkailupalveluiden järjestämisestä, kahdella tosin vasta vain muutaman jahdin osalta. Yhdessä yrityksessä metsästysmatkailua ei vielä ollut järjestetty, mutta toimintaa suunniteltiin parhaillaan porotalouden ja porotilamatkailun ohkeen. Suuremman ja jo pidemmän aikaa matkailualalla toimineen ohjelmapalveluita tuottavan ja välittävän yrityksen edustaja mainitsi, että heiltä on tutkimusalueen toimipisteestä kysytty jonkin verran metsästystä ja he mielellään sitä tällöin asiakkailleen tarjoaisivatkin. Yritys olisi kiinnostunut ostamaan metsästystuotteita alihankintana, jos joku niitä tarjoaisi. Tuotteita ei ollut kuitenkaan itse lähdetty aktiivisesti hakemaan alueelta, koska ei ollut tiedossa, mistä kysellä.

Metsästysoikeuksien ja -lupien saamiseksi yrityksillä oli monenlaisia toimintatapoja. Kolme yritystä oli toiminut yhteistyössä alueen yhteismetsän kanssa. Yhdellä yrityksellä oli vuokralla yhteismetsän alue hirvilupineen, ja kaksi muuta oli hankkinut metsästyslupia yhteismetsältä. Myös metsästysmatkailua suunnitteleva yritys oli kiinnostunut yhteistyöstä alueen yhteismetsän kanssa. Neljä yritystä oli toiminut ainakin jossain määrin yhteistyössä alueen metsästysseurojen kanssa. Näistä yrityksistä kaksi oli toteuttanut hirvijahtoja yhdessä metsästysseurojen kanssa ja kolme oli ostanut metsästysseuroilta vieraslupia pienriistalle, lähinnä jäniksen pyyntiin. Tutkimusalueen metsästysseurat eivät yleensä myyneet vieraslupia kanalinnuille. Valtion maita metsästysmatkailun järjestämisessä oli hyödyntänyt kuusi yritystä. Kaksi yritystä hyödynsi myös omia maita metsästysmatkailussa. Yksi yritys järjesti kanalinnunpyyntiä Ruotsin puolella lupien saannin helpouden vuoksi.

Yrityksillä oli vaihtelevasti sekä koti- että ulkomaalaisia yritys- ja yksityisasiakkaita. Ulkomaalaisia metsästäjiä oli käynyt viidessä yrityksessä. Ulkomaalaiset vieraat olivat tulleet lähinnä Saksasta, Italiasta ja muista pohjoismaista. Osa yrityksistä (5) myi pidemmälle tuotteistettuja metsästyspaketteja, joita ostivat lähinnä yritysryhmät ja vaativammat kansainväliset yksityisasiakkaat. Osa näistäkin yrityksistä oli tarjonnut metsästysmahdollisuuksia myös omatoimimetsästäjille metsästyslupien ja majoituksen myynnin muodossa. Kaksi yritystä oli keskittynyt lähinnä lupien ja majoituksen järjestämiseen omatoimimetsästäjille.

Eri riistalajien metsästysmahdollisuuksia oli tarjottu seuraavasti (suluissa yritysten lukumäärä):

- metsäkanalinnut (7)
- jänis (5)
- hirvi (4)

- karhu (2)
- vesilinnut, lähinnä hanhi (2).

Kaikki haastateltavat kokivat, että metsästysmatkailulla olisi tutkimusalueella kehittymismahdollisuuksia nykytilanteeseen verrattuna. Useimpien mielestä alan kehittyminen vaatisi kuitenkin paljon määrätietoista työtä ja ongelmien ratkomista. Yrittäjät korostivat usein myös, että metsästyksellä ei voi tehdä isoa bisnestä, vaan toiminta sopii hyvin lisäelinkeinoksi muun toiminnan ohkeen.

Metsästysmatkailun kehittymisen ongelmia tuotiin esille seuraavasti (suluissa mainintojen lukumäärä):

- lupa-asiat (8)
- metsästysseurat kilpailevat halvemmilla hinnoilla (5)
- ammattitaidon, osaamisen puute (5)
- tuotteistamisen puute (2)
- ei valtakunnallista apua markkinoinnissa (2)
- järjestäminen kallista ja suuritöistä (2)
- puute hyvistä, kielitaitoisista oppaista (2)
- heikot riistakannat, ei voi taata saalista (2)
- kilpailevissa maissa halvat hinnat, paljon riistaa (2)
- hyvät koiraoppaat kalliita
- työntekijöitä vaikea saada kausiluontoiseen työhön
- referenssien eli suositusten puute uusilla yrityksillä
- metsästysajan alkaminen vaihtelee, ei voi myydä koko sesonkia
- alihankkijoiden puute.

Yhdeksi suurimmista ongelmista metsästysmatkailun kehittymiselle koettiin yrityksissä lupien saannin vaikeus. Neljä haastateltavaa mainitsi uuden metsähallituslain vaikeuttaneen heidän toimintaansa – ja yleensäkin suosituilla ulkopaikkakuntalaisten metsästysalueilla toimivien metsästysmatkailua järjestävien yritysten toimintaa – merkittävästi pienriistan osalta. Asiaa komentoitiin muun muassa seuraavasti:

”Villi Pohjola on tähän asti ollut tärkeä kanava ja yhteistyökumppani. Metsähallituslaki on saatava kohdalleen, matkailu on paikallisten ihmisten ainut mahdollisuus työpaikkojen luonnissa. Olisi mietittävä, mitkä ovat ne puntarissa olevat asiat. Metsästys on varmin sesonki ja yrittäjät lopettavat toimintansa, kun ei ole edellytyksiä. Kuka uskaltaa ruveta investoimaan? Nytkin olisi Italiasta ja Espanjasta tullut asiakkaita kanalinunpyyntiin, mutta ei ollut lupia. On tiedossa, että yrittäjillä on ollut jopa 80 % peruutuksia, kun ei ole varmuutta luvista.”

”Lakiuudistus vaikuttaa tosi paljon tällä hetkellä, lintulupien myynti meni hirveän vaikeaksi. Meillä on käynyt paljon valtion mailla metsästävä väkeä. Selvästi nähtävissä, että muutos on huono sekä yrittäjien että asiakkaiden kannalta.”

”Lakiuudistus vaikuttaa tosissaan – ainut ”peikko” metsästysmatkailun kehittymiselle.”

Alueen metsästysseurat eivät haastateltavien mukaan myy vieraslupia kanallinnuille, lähinnä siksi koska kannat ovat käyneet niin alhaalla. Usein koettiin myös, että metsästysseurat ovat haluttomia yhteistyöhön yrittäjien kanssa, hirvenpyynnin osalta ja muutenkin. Kahdessa yrityksessä oli kuitenkin positiivisia kokemuksia yhteistyöstä metsästysseurojen kanssa. Kaiken kaikkiaan metsästysoikeuksien ja -lupien saanti näytti onnistuvan parhaiten yhteismetsien kautta.

Yhdeksi ongelmaksi matkailuelinkeinolle koettiin yrityksissä metsästysseurojen omin päin harjoittama metsästysmatkailu. Metsästysseurat toimivat tallokooperaatteella, ja toiminnalla pyritään lähinnä kulujen kattamiseen, joten seurat kilpailevat asiakkaista yritysten kanssa paljon halvemmalla, vaikkakin usein erilaisella tuotteella. Yrittäjien kulurakenne henkilöstökuluineen on täysin erilainen, eivätkä he siten pysty vastaamaan kilpailuun. Osa yrittäjistä totesi, että metsästysseurat eivät myöskään välttämättä aina pysty toteuttamaan tuotetta siten kuin matkailussa tulisi. Usein todettiin, että jos Suomessa harjoitetaan kaupallista metsästystä elinkeinomielessä, metsästysseurojen tulisi toimia yhteistyössä yrittäjien kanssa, etteivät harrastus ja liiketoiminta mene sekaisin.

Monissa yrityksissä toivottiin, että yhteistyötä metsästysseurojen kanssa voitaisiin kehittää varsinkin hirvenpyynnin osalta ja osassa toivottiin, että metsästysseurojen kanssa voitaisiin sopia myös kiintiöistä pienriistan eli lähinnä kanalintujen suhteen. Metsähallituslakiin toivottiin luonnollisesti muutosta, joka ottaisi huomioon myös elinkeinotoiminnan.

Suomi on maailmalla tuntematon metsästysmaana, ja haastateltavilta tulikin kommenttia siitä, että ei ole yrittäjien velvollisuus markkinoida Suomea, vaan markkinoinnissa tarvittaisiin alueellista ja valtakunnallista apua. Esimerkiksi Metsästäjäin Keskusjärjestö ja MEK voisivat toimia yhteistyössä tuotteen imagon luomisessa, ja MEK toisi informaatiota sitten esille kansainvälisellä tasolla. Puhdas ja kaunis luonto, erämaisuus, suuret metsästysalueet, erilainen metsästyskulttuuri, turvallisuus ja tasokkuus palveluissa mainittiin asioiksi, joilla Suomi voi erottautua maailmalla.

Ekologisen kestävyys suhteen yrityksissä todettiin, että toiminta on kestäväällä pohjalla eli vastuu tunnetaan ja toimitaan lupien ja suositusten rajoissa. Yrittäjät korostivat myyvänsä metsästystapahtumia, ei riistaa. Kulttuurisen kestävyys osalta lähes kaikki olivat sitä mieltä, että tulee toimia suomalaisen eräperinteen pohjalta. Usein korostettiin, että turistimetsästäjät hakevat aitoja kokemuksia alueen metsästyskulttuurista ja arvostus villiä riistaeläintä kohtaan on kova. Kahdessa yrityksessä tosin koettiin, että saalisvarmuus on toiminnan edellytys. Toisessa näistä yrityksistä nähtiin, että riistantarhaus ja

aitaaminen voisivat olla metsästysmatkailulle etukin saalisvarmuuden vuoksi, jos asia hoidettaisiin tyylikkäästi eli aitaus olisi iso ja eläin saisi ruokintaa lukuun ottamatta olla luonnontilassa.

Sosiaalisen kestävyys suhteen painotettiin yleensä, että on toimittava paikallinen väestö ja alueen elinkeinot, kuten porotalous, huomioiden. Haastattelutavat korostivat, että toimintaa tulee kehittää yhteistyössä paikallisten ihmisten kanssa, hitaasti ja varovaisesti edeten. Usein toivottiin myös asennevaikutusta toimijoiden ja tiedotusvälineiden kautta sekä avointa keskustelua asioista.

Hyvä metsästysmatkailutuote oli haastateltavien mielestä lähinnä asiakkaan tarpeiden mukaan suunniteltu kokonaisuus. Haastattelujen yhteydessä tuli esille, että metsästystä olisi hyvä tuotteistaa eri kategorioihin ja hinnoitella esimerkiksi palvelutason ja vaikeusasteiden mukaan. Tuotteita tulisi myös testata etukäteen. Kolme yrittäjää totesi, että tuotteistettuja metsästyspalveluita ostavat henkilöt ovat yleensä varakkaita ja haluavat täyden palvelun paketteja. Kaksi näistä yrittäjistä totesi, että tuotteeseen voisi liittää keskieuropalaiseen tapaan juhlallisuuksia, joilla kunnioitettaisiin saalista. Kaksi yrittäjää toi esille, että tuote voisi olla monipuolisempi paketti luontoon liittyviä palveluita. Hirven ja karhun metsästyksessä nähtiin eniten tuotteistamismahdollisuuksia.

Kamerametsästykseseen suhtauduttiin yrityksissä lähinnä myönteisesti. Kolmessa yrityksessä oli jo kokemuksia tämän tyyppisestä toiminnasta ja kahdessa näistä yrityksistä toimintaa aiottiin jatkaa ja kehittää tulevaisuudessa. Yhdessä yrityksessä oli kehitelty tuote, jossa valokuvattaisiin riistaa asean kameran kautta eli tapahtumasta jäisi tavallaan todistekuva. Tämän tyyppiselle tuotteelle ei kuitenkaan tuntunut olevan kysyntää.

Kaiken kaikkiaan kamerametsästyksessä nähtiin tuotteistamisen mahdollisuuksia. Monet mainitsivat, että maailmalla luontokuvaajien ja muiden luontoharrastajien määrä on valtava ja kasvaa jatkuvasti. Asiakas voisi metsästysaikana tulla valokuvaamaan, kun muut metsästävät, tai sitten olla mukana porukassa, jossa kaikki valokuvaavat. Viimeksi mainittu olisi helppo järjestää, ja sitä voisi toteuttaa ympäri vuoden. Yksi yrittäjä totesi, että tämän tyyppisiä tuotteita voisi markkinoida myös safariyritysten kautta, koska lupia ei tarvita ja tuotteet ovat siten varmasti toteutettavissa. Useilla oli omakohtaisia kokemuksia siitä, että riistan valokuvaaminen luonnonmukaisessa ympäristössä kiinnostaa, eli pitäisi vain tuotteistaa ja saada asiakkaat tulemaan tänne. Yksi yrittäjä totesi, että riistan tarkkailu ja valokuvaaminen on enemmänkin tulevaisuutta Lapissa kuin pelkkä metsästysmatkailu. Toiminnan edellytyksiksi mainittiin erityisesti ammattitaito ja paikallistuntemus. Mahdollisia kiinnostavia kuvauskohteita mainittiin esimerkiksi suurpedot, hirvi, korpin ja maakotkan pesät, poro vastasyntyneen vasan kanssa, hanhitokka ja metso koiran haukussa tai soittimella.

Ongelmia toiminnalle ei juuri tuntunut löytyvän, kun tuote toteutetaan oikein. Yhdessä yrityksessä tosin todettiin, että jos metsästysporukan mukaan tulee valokuvaajia, se voi häiritä tilannetta. Kamerametsästyksen kohderyhmiksi mainittiin yleisimmin luontoharrastajat, intohimoiset valokuvaajat ja naiset. Lähinnä asiakkaiden ajateltiin olevan ulkomaalaisia. Yksi yrittäjä mainitsi, että tuotteiden kehittelyyn olisi hyvä saada apua luontoharrastajilta.

5.5 Metsästysseurat

Haastatelluista metsästysseuroista viidellä oli ainakin jossain määrin kokemusta ohjatuista metsästysmatkailupalveluista. Yksi seura järjesti jahteja yhteistyössä Villi Pohjolan kanssa, ja yhden seuran asiakkaat olivat tulleet paikallisten ohjelmapalveluyritysten järjestämänä. Muuten asiakkaat olivat tulleet seuran jäsenten kautta. Kolmessa seurassa oli käynyt ulkomaalaisia metsästysvieraita. Neljä seuraa mainitsi myyneensä vieraslupia ja majoitusta ulkopaikkakuntalaisille.

Haastateltavien mukaan metsästysmatkailulla olisi kehittymismahdollisuuksia alueella ja metsästysseuroille toiminta voisi olla hyväkin tulonlähde. Maanomistajakin hyväksyvät yleensä pienimuotoisen kulujen kattamiseksi ja toiminnan kehittämiseksi harjoitettavan metsästysmatkailun. Yleensä esille nousi kuitenkin se, että yksittäinen metsästysseura ei voi lähteä tekemään metsästyksellä isoa bisnestä, koska maanomistajat eivät sitä hyväksyisi ja muutenkin paikallisten suunnalta tulisi vastustusta. Usein koettiin myös perinteisen ja yhtenäisen metsästysseuratoiminnan vaarantuvan, jos metsästyksellä lähdetään tekemään isompaa bisnestä ja monet totesivat, että eihän rekisteröity yhdistys edes saa harjoittaa voitollista liiketoimintaa. Yleisimmin ajateltiin, että asiakkaita voisi olla muutamasta henkilöstä muutamiiin ryhmiin syksyisin. Kahdessa metsästysseurassa ei kuitenkaan haluttu järjestää metsästysmatkailua lähinnä maanomistajien kielteisen suhtautumisen vuoksi.

Metsästysmatkailun kehittyminen metsästysseuroissa edellyttäisi haastateltavien mukaan selviä pelisääntöjä, eli asioista olisi sovittava vuosikokouksessa ja toimintatavat ja tuloksenjakoperusteet olisi kirjattava maanvuokrasopimuksiin. Toimintaan sitoutumisen vaikeudet ja tuotteistamisen puute tulivat esille metsästysmatkailun kehittämisen ongelmina.

Kaksi metsästysseuraa oli toiminut metsästyspakettien rakentamisen suhteen yhteistyössä matkailuyrittäjien kanssa. Toinen seura hankki itse asiakkaansa ja toimi yrittäjien kanssa yhteistyössä lähinnä majoituksen ja ruokailujen järjestämisen suhteen. Toinen seuroista keskittyi metsästystapahtuman järjestämiseen, asiakkaat tulivat ohjelmapalveluyritysten kautta. Metsästysseuroilla oli hyviä kokemuksia yhteistyöstä ja molemmat haastateltavat olivatkin sitä mieltä, että yrittäjien ja metsästysseurojen tulisi toimia yhteistyössä.

Kaikkiaan kuusi metsästysseuraa oli kiinnostunut yhteistyöstä matkailuyrittäjien kanssa. Näistä kahdessa seurassa kuitenkin todettiin, että alueella ei ole

matkailuyrittäjiä. Yhdessä metsästysseurassa todettiin, että metsästysmatkailua voitaisiin järjestää yhdessä kylä- tai maamiesseuran kanssa.

Muita metsästysmatkailun kehittymisen edellytyksiä mainittiin seuraavasti (yksittäisiä mainintoja):

- koulutus: tuotteistaminen, asiakaspalvelu, kulttuurituntemus jne.
- esimerkit toimivista tuotteista
- hanke ja rahoitusta, puitteet kuntoon
- yhteistyö ja verkostoituminen
- asennemuokkaus, tiedon lisääminen, myönteisten kokemusten korostaminen
- metsästyksen ja matkailun esille tuominen tiedotusvälineissä
- asiallinen, joustava, hyvällä kielitaidolla tapahtuva markkinointi
- suhteellisen korkeatasoinen majoitus
- homma hoidettava alusta loppuun kunnolla
- hyvät oppaat ja koirat
- varausmaksut.

Kehittymismahdollisuuksia nähtiin lähinnä hirvenpyynnissä. Osa seuroista näki mahdollisuuksia myös kanalintujen osalta, kunhan toiminta järjestetään ohjatusti ja harkiten, pyyntiä hajauttaen ja kiintiöiden. Neljä seuraa mainitsi, että he eivät myy vieraslupia kanalinnuille. Monet kuitenkin korostivat, että pienpetokanta verottaa kanalintuja enemmän kuin metsästys. Myös jänis, karhu ja kettu mainittiin metsästysmatkailussa hyödynnettäviksi lajeiksi.

Metsästysseuroissa koettiin, että toiminnan tulisi pohjautua suomalaiseen eräperinteeseen ja että juuri erilainen metsästyskulttuuri ja luonto ovat niitä asioita, jotka kiinnostavat muualta tulevia. Koirametsästyksen ja vahtimisen ohella matkailuun sopiviksi metsästysmuodoiksi mainittiin usein Lapissa perinteisesti käytetyt ”naakiminen” ja ”määkiminen”.

Hyvän metsästysmatkailutuotteen todettiin yleisesti ottaen rakentuvan muun muassa asiakaskohtaisesti ja alueen resurssit huomioiden. Hyvät metsästysmaat ja mahdollisuus ampumiseen – vaikkakin rajatusti – täytyy olla. Tuote voisi olla myös laajempi kokonaisuus palveluita. Haastateltavat toivat esille muun muassa seuraavanlaisia kokonaisuuksia:

”Koiran kanssa tapahtuva hirvenmetsästys, 1–2 henkilöä oppaan mukana, asiakkaat olisivat kaatajia, saalis jäisi metsästysseuralle ja trofeet asiakkaille. Asiakkaat voisivat tuoda omat aseet, jotka kohdistetaan ennen metsästystä. Viipymä olisi 1–3 vrk – eivät tule viikoksi metsästysseuran asiakkaisiksi. Asiakas haettaisiin lentokoneelta ja majoitus ja ruokailut järjestettäisiin matkailuyrityksessä. Metsästysseuran osuutena olisi metsästysreissujen järjestäminen.”

”Hyvä metsästysmatkailutuote voisi olla useamman päivän reissu, esimerkiksi viikonlopun eräkokemus. Oltaisiin laavulla yötä ja laitettaisiin ruokaa metsässä. Voisi kalastella samalla reissulla.”

”Vuokrattaisiin kämpä viikoksi ja siitä käytettäisiin porukkaa metsällä ohjautusti. Ohjelmapalveluyrityksen kanssa olisi helpompi järjestää, mutta meillä päin ei ole yrittäjiä.”

Metsästysmatkailun kehittymismahdollisuuksiin liittyen tuli myös esimerkiksi seuraavanlaisia kommentteja:

”Metsästysmatkailu pienimuotoisena hienoa asiaa, isommassa mittakaavassa tilojen pitäisi olla hienot – ja miten voidaan järjestää niin, että paikallinen ei kärsi? Sitä en ole pystynyt ratkaisemaan. Valtion maat on tarkoitettu vailla muuta metsästysmahdollisuutta oleville metsästäjille. Jos matkailua valtion mailla, se on heiltä pois – ei ole tasa-arvoa. Kaikilla ei ole mahdollisuutta tulla seuran jäseniksi.”

”Matkailu on uusi ja kasvava, tulevaisuuden elinkeino. Tälläkin paikkakunnalla maatalouden merkitys vähenee ja vaikka tuotettaisiin sama määrä pitkän aikaa, se työllistää paljon vähemmän ihmisiä ja työpaikat siirtyvät matkailusektorille. Kun enemmän ihmisiä saa toimeentulonsa – osankin siitä – matkailusta, sitten helpommin hyväksytään kaikki tällainen ja nähdään mahdollisuuksina.”

”Suosittelun lämpimästi lappilaisille metsästysseuroille tällaista asiaa, viidessä päivässä 2500–3000 euroa – se on iso raha seuran taloudelle ja sitä kautta paikallisille.”

Kamerametsästyksessäkin nähtiin yleensä tuotteistamisen mahdollisuuksia. Toiminta ei verota riistaa ja voisi olla sosiaalisesti hyväksyttävämpää kuin metsästysmatkailu. Osalla oli myös kokemuksia siitä, että riistan valokuvaaminen kiinnostaa. Yksi metsästysseura suunnitteli reittiä, johon tulee esimerkiksi ruokintapaikkoja ja torni riistan tarkkailua ja valokuvausta varten. Toiminnan järjestämisen helppous ja ympärivuotisuus tulivat myös esille haastatteluiden yhteydessä. Kohderyhmäksi mainittiin yleisimmin ulkomalaiset, aika moni epäili suomalaisten kiinnostusta. Kolme haastateltavaa toi esille myös sen, että luontoharrastajat eivät välttämättä halua valokuvata oikeaa metsästystä, koska eläin ammutaan siinä tilanteessa. Kahdessa metsästysseurassa oltiin epäilevällä kannalla kamerametsästyksen suhteen.

5.6 Metsähallitus, Villi Pohjola

Haastateltavien mukaan metsästysmatkailu on tutkimusalueella keskittynyt tähän asti lähinnä valtion maille, kotimaisiin omatoimisiin metsästäjiin. Alueella suosittuja ulkopaikkakuntalaisten metsästysalueita ovat olleet lähinnä Posio, Ranua ja Salla. Kotimaiset metsästäjät eivät työllistä esimerkiksi op-

paita tai maastoruokailun järjestäjiä, mutta tuovat kyllä matkailulle eli lähinnä majoitukselle, ravintoloille, huoltoasemille ja vähittäiskaupalle tuloja.

Uuden metsähallituslain myötä metsästysmatkailussa on haastateltavien mukaan menty vuosikymmeniä taaksepäin. Tasapuolisuus lupien saannissa on sinänsä hyvä asia, mutta matkailua ja sen kehittämistä asia vaikeuttaa huomattavasti. Lupakiintiö tulee vastaan kanaintujen kohdalla suosituilla ulkopaiikkakuntalaisten metsästysalueilla. Kansainvälisille asiakkaille ja yritysasiakkaille, jotka haluaisivat ostaa valmiita paketteja palveluineen, pitäisi pystyä myymään tuote hyvin paljon aikaisemmin. Metsästystä ei pysty markkinoimaan ja tekemään tuotekehitystä, kun luvista ei ole varmuutta niin kuin ennen. Metsähallituksen Villi Pohjola hakee haastateltavien mukaan lupia samoin kuin muutkin asiakkaat. Kun luvanmyynti alkaa, Villi Pohjolan yrityspuolen myyjät soittelevat samaan numeroon kuin muut, ja osa saa luvat ja osa ei.

Metsähallituksen Villi Pohjolassa aiotaan haastateltavien mukaan ehkä katsastella jatkossa metsästysmatkailun suhteen vähän enemmän naapurimaan puolelle, Suomen puolelle ei palveltuja metsästysmatkailupaketteja juuri tulla tekemään. Metsähallituksessa keskitytään metsästyksen osalta jatkossa lähinnä siihen, että saadaan luvat menemään tasapuolisesti ja jouhevasti metsästäjille.

Hirvenmetsästyksen osalta Villi Pohjola tekee haastateltavien mukaan jonkun verran yhteistyötä metsästysseurojen kanssa. Yhteistyötä voitaisiin tehdä enemmänkin, jos olisi halukkaita metsästysseuroja tarjoamaan metsästysmahdollisuuksia palveltuihin jahteihin. Uuden metsähallituslain myötä Metsähallituksella ja Villi Pohjolalla ei ole omia hirvilupia enää Etelä-Suomessakaan, vaan jahteja järjestettäessä tukeudutaan metsästysseurojen lupiin.

Kaiken kaikkiaan haastateltavat toivoivat, että metsästysmatkailu lähtisi kehittymään yksityisten mailla. Toinen haastateltavista totesi, että metsästysmatkailu voisi olla erityisesti pienten yritysten mahdollisuus ja sellaisilla paikkakunnilla, joilla ei ole isoja matkailukeskuksia. Näille yrityksille metsästysmatkailu voisi olla erittäinkin merkittävä työllistäjä kuukauden tai pari syksyisin. Metsästysseuratoimintaankin voitaisiin haastateltavan mukaan saada elävöittämistä ja resursseja. Jos ei ole kysymys vaihdosta, vaan aidosti maksavasta asiakkaasta, metsästysmatkailulla olisi merkitystä seurojen toiminnan tukemismielessä. Haastateltava toivoikin, että yksityisten mailla nyt onnistuttaisiin, saataisiin positiivisia kokemuksia ja nähtäisiin toiminnan merkitystä.

Haastateltavien mielestä tilanne Lapissakin on kuitenkin se, että vaikka kuntien päättäjät ja yrittäjät haluaisivat lisätä metsästysmatkailua, ainakin osa metsästäjistä vastustaa tällaista toimintaa. Haastateltavat totesivat sen toisaalta olevan ymmärrettävää, ja hyväksyttävääkin. Toinen haastateltavista jatkoi,

että maaseudun työllisyystilanne on metsätalouden koneellistuttua ja maatalouden hiipuessakin sellainen, että tällaiset mahdollisuudet olisi pystyttävä käyttämään hyväksi.

Kasvua matkailuun tulisi haastateltavien mielestä hakea lähinnä kansainvälisten ja yritysasiakkaiden taholta. Toinen haastateltavista näki asian seuraavasti: *”Kotimaisten omatoimisten metsästäjien rahankäyttö on tietenkin merkittävää paikallisesti. Ja voihan olla, että metsästäjät hakevat tulevaisuudessa enenevässä määrin kunnon majoitusta ja niin edelleen ja yksittäisellä asiakkaallakin voi siten olla merkitystä esimerkiksi maatilamatkailuyritykselle. Mutta jotta sillä olisi matkailulle isoa merkitystä, määrän pitäisi kasvaa niin paljon, että se ei ole missään tapauksessa kestävä. Sitä kautta ei voi kasvattaa toiminnan matkailullista merkitystä. Kasvua matkailuun tulee hakea ja voi saada palveluiden kansainvälisten ja yritysasiakkaiden kautta, jolloin metsästyspaine ei kasva, mutta lisäksi tulevat opastukset, majoitukset, mahdolliset trofeemaksut ja niin edelleen. Pitkälle tuotteistetut palvelut veisivät murto-osan näistä metsästysmahdollisuuksista täällä, jos ajatellaan riistaa ja saalista.”*

Eniten mahdollisuuksia nähtiin hirvenmetsästyksessä. Toinen haastateltavista totesi, että on oikeastaan käsittämätöntä, että hirvenmetsästystä ei ole saatu tuotteistettua. Hirvenmetsästys on muuttunut työksi ja homma pyritään hoitamaan äkkiä loppuun, kun sen sijaan voisi ottaa kansainvälisen asiakkaan tekemään kaatolaukauksen. Tuote olisi helppo järjestää, ja sillä olisi varmat markkinat.

Haastateltavat totesivat, että ekologinen kestävyys on ehdoton edellytys jo toiminnan jatkuvuudenkin kannalta. Toinen haastateltavista totesi, että kaupallinen metsästys ei tarkoita – eikä saa tarkoittaa – sitä, että ammuttaisiin enemmän. Haastateltava jäi kuitenkin pohtimaan riistakantojen kestävyysmäärittelyä ja totesi, että kanaintujen kohdalla on ikuisuuskysymys, kuinka paljon lintuja on ja kuinka paljon niitä kärsii ampua. Kukaan ei pysty sanomaan tarkkoja lukuja – voidaan vain arvioida.

Kulttuurisen kestävyysosalta haastateltavat totesivat, että tulisi toimia suomalaisen eräperinteen pohjalta. Perinteistä poikkeavat metsästystavat ja vierasperäiset istutetut lajit eivät sovellu tänne. Maailmalla metsästys on kehittynyt ”shootingin” suuntaan ja metsästysturismi perustuu hyvin pitkälle saalisvarmuuteen ja trofeisiin. Toinen haastateltavista totesi, että on markkinointiviestintäongelma hoitaa se, että asiakkaille kerrotaan, millaista metsästys täällä on. Eräkulttuurin myyminen on kuitenkin tosi vaikea laji, eikä eräkulttuuri-käsitteelle ole edes käännoästä. Haastateltavalla oli kokemuksia siitä, että viesti ei välttämättä mene perille, vaikka kuinka yrittäisi.

Sosiaalinen kestävyys luonnollisesti aina ylittyy, jos metsästäjiä on liikaa samalla alueella. Toinen haastateltavista totesi, että sosiaalinen kestävyys tulee mukaan yhä vahvemmin, mitä ylemmäs mennään ja Ylä-Lapissa tuleekin

vastaan ennen kaikkea sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys, ekologinen puoli kestäisi varmaan enemmänkin. Toinen haastateltavista puolestaan totesi, että sosiaalinen kestävyys on lähinnä tunnetasolla oleva asia, tilaa kyllä riittää alueella.

Hyvä metsästysmatkailutuote kotimaisille yksityisasiakkaille olisi haastatteluiden perusteella kohtuullinen kämpä (eräkämpätasoinen riittää) josta pääsee suoraan metsästykselle, oma rauha metsästää ja hyvät riistamaat. Tarjoajalle toiminta toisi majoitusmaksun, metsästyksessä tulevan maksun ja mahdollisesti ruokailut.

Kotimaisille yritysasiakkaille suunnattu tuote sisältäisi haastatteluiden perusteella rauhallisen, hyvän ympäristön, korkeatasoisemmat majoituspalvelut, valmiit ruokailupalvelut, hyvätasoiset metsästysoppaat ja hyvät koirat, kaikki vähäeleisesti, mutta tyylikkäästi järjestettynä. Toinen haastateltavista tosin totesi, että metsästystä tarjoavien kotimaisten yritysten isännät ovat usein metsästäjiä ja haluavat toimia itse oppaina.

Kansainvälisille asiakkaille hyvä tuote olisi haastateltavien mukaan hirvenmetsästys. Toinen haastateltavista totesi hyväksi tuotteeksi tälle asiakasryhmälle myös kanalinnuksen 2–6 henkilön porukalle. Tuote sisältäisi kuljetukset, majoituksen hotellista eräkämpään (sisä vessa täytyy olla), ruokailut ja saunomisen. Aseet voitaisiin kohdistaa ennen metsästystä, ja metsästys tapahtuisi 1–3 hengen ryhmissä koirien, pystykorva tai seisoja, kanssa. Metsästyksen lomassa kerrottaisiin metsästyksessä, keitettäisiin kahvia nuotiolla ja syötäisiin eväitä. Illallinen ja sauna olisivat sitten kämpillä.

Kamerametsästyksen kysynnän suhteen haastateltavat olivat suhteellisen epäilevällä kannalla, vaikka tämän tyyppistä toimintaa oli kyllä heilläkin pohdittu. Asiakkaita voisi viedä esimerkiksi hirvihaukulle katsomaan ja valokuvaamaan, ja ilman koiria hirven voisi helposti etsiä ympäri vuoden. Tuote olisi helppo järjestää, mutta kysyntää epäiltiin ja asia jätettiin hautumaan. Kohderyhmänä olisivat lähinnä ulkomaalaiset luontokuvaajat ja lintubongaa-jien tyyppiset luonnontarkkailijat.

5.7 Yhteismetsä

Yhteismetsän edustaja totesi, että metsästyksellä on yhteismetsälle suuri merkitys, koska toimihenkilön palkka tulee metsästystuloista ja osakkaat hyötyvät taloudellisesti.

Haastateltavan mukaan hirvenmetsästys on heillä suurin tulonlähde. Hirviluvut myydään korkeimman tarjouksen perusteella huutokaupalla, ja tarjouksen tekijä voi olla kuka tahansa. Huutokaupoista ilmoitellaan lehti-ilmoituksin ja Internetissä. Myös kanalintuluvat ovat kysyttyjä ja ensi syksyn aloitusviikon lupakiintiöstäkin on myyty jo puolet ennakkoon.

Yhteismetsällä on haastateltavan mukaan tarkoitus kehittää metsästysmatkailua jatkossa edelleen yhteistyössä yritysten kanssa. Omien isojen ja yhtenäisten alueiden vuoksi kehittämiseen on hyvät mahdollisuudet. Kehittymismahdollisuuksia olisi lähinnä hirven- ja karhunmetsästyksessä. Karhu on eksoottinen laji, jonka metsästämiseen ei ulkomaalaisilla ja eteläsuomalaisilla ole mahdollisuuksia joka paikassa.

Yhteismetsän osakkaat hyväksyvät haastateltavan mukaan metsästysmatkailun, koska siitä tulee tuloa ja heillä on itsellään siitä huolimatta oikeus metsästä alueella. Paikalliset eivät kuitenkaan ehkä hyväksy, jos metsästyksellä lähdetään tekemään kovin isoa bisnestä. Toisaalta paikalliset metsästävät itse paljon vähemmän kuin ennen, koska metsästys on nykyään harrastus, ei enää välttämättömyys. Ekologinen kestävyys ei haastateltavan mielestä tulisi vastaan, koska toiminnan täytyy tapahtua lupien, kiintiöiden ja saalissuosittelun rajoissa eikä saalis edes ole metsästyksessä tärkeimmällä sijalla. Tilanteita pitää kuitenkin olla, eli nähtävää ja koettavaa, vaikka saalista ei saisikaan. Suomalaisen perinteisen metsästyskulttuurin säilymisen suhteen haastateltava ei nähnyt ongelmia, sillä suomalaiset eivät hyväksy esimerkiksi riistan tarhusta ja aitaamista.

Metsästysseuroille metsästysmatkailu olisi haastateltavan mukaan oikein hoidettuna helppo ja hyvä tulonlähde, kun hirvenmetsästyksessä käytettäisiin muutama lupa järjestettyyn turistimetsästykseseen. Toiminta ei kuitenkaan saa viedä jäsenten etuja. Haastateltavan mukaan metsästysmatkailun harjoittaminen on kuitenkin seuroille vaikeaa muun muassa pirstaleisten maanomistussuhteiden vuoksi. Vuokrasopimuksia tehtäessä ei ole sovittu metsästysmatkailun harjoittamisesta ja sopimukset voivat katketa.

Haastateltavan näkemys oli, että metsästysmatkailussa kannattaa panostaa niihin, joilla on varaa maksaa palveluista. Asiakkaat voi valita tuotteistamalla tarpeeksi pitkälle. Pitkälle tuotteistetuilla luksuspaketeilla on kysyntää kotimaistenkin yritysten keskuudessa.

Kamerametsästyksessä haastateltava näki mahdollisuuksia erityisesti hirven ja hirvikoirien suhteen. Haastateltavalla oli kokemuksia, että ulkomaalaiset metsästäjät ovat kiinnostuneita kuvaamaan haukussa olevaa hirveä. Ennen hirvenmetsästystä olisi kuukauden verran aikaa hyödynnettävissä kamera-metsästykseseen, ja koiramiehet voisivat samalla kouluttaa ja kuntouttaa koiria jahtikautta varten. Metson soitimellekin voisi mennä valokuvaamaan, tosin ilman koiria.

6 TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Metsästysmatkailun nykytilanne

Tutkimusalueella toimii jonkin verran yrityksiä, jotka toteuttavat metsästysmatkailua ammattimaisesti, ja yksittäisillä metsästysseuroillakin on käynyt maksavia asiakkaita. Luontomatkailupalveluna metsästystä on kuitenkin tuoteistettu alueella vasta varsin vähän.

Osa tutkimusalueen kunnista eli lähinnä Posio, Ranua ja Salla ovat kuitenkin varsin suosittuja kotimaisten ulkopaikkakuntalaisten metsästäjien metsästysalueita. Valtion mailla metsästävät omatoimiset metsästysmatkailijat eivät yleensä tarvitse metsästysoppaita, mutta he käyttävät kuitenkin esimerkiksi paikallisia majoitus-, ruokailu- ja kuljetuspalveluita. Samoin vähittäiskauppa ja huoltoasemat hyötyvät luonnollisesti matkailijoista. Vieraspaikkakuntalaisilla metsästäjillä onkin suosituilla metsästysalueilla ollut selvää myönteistä vaikutusta alueiden paikallistalouteen.

Myös metsästysmahdollisuuksia tarjoavien yritysten toiminta on tutkimusalueella perustunut paljolti valtion maiden pienriistalupien varaan. Kun toimintaedellytyksiä ei tältä pohjalta uuden metsähallituslain myötä enää ole, yrittäjien on etsittävä muita vaihtoehtoja lupien saamiseksi tai lopetettava toimintansa kokonaan metsästyksen osalta.

Matkailutaholla ja metsästysseuroissa kiinnostus metsästysmatkailua kohtaan on kuitenkin selvästi lisääntymässä. Samat luontomatkailu- ja ohjelmapalveluyritykset toteuttavat yleensä monenlaisia luontoon liittyviä ohjelmapalveluita. Yrittäjät kaipaavat uusia aktiviteetteja ja ovat nähneet metsästyksessä tuotteistamisen mahdollisuuksia. Metsästysseuroissa puolestaan tarvitaan varoja toiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Onkin siten luonnollista, että maaseudun kehittämistyössä toimivien tahojen suunnalla on alettu pohtia metsästysmatkailun mahdollisuuksia aluekehityksessä.

6.2 Kehittymismahdollisuudet

Tutkimuksen perusteella metsästysmatkailulla näyttää olevan kehittymismahdollisuuksia alueella nykytilanteeseen verrattuna. Toiminta sopisi hyvin maaseudun pienten matkailuyritysten lisäelinkeinoksi muiden aktiviteettien ja majoitus- ja ruokailupalveluiden oheen, ja sellaisillekin paikkakunnille joilla ei ole isoja matkailukeskuksia. Metsästysseuroille metsästysmatkailu toisi lisäresursseja toimintaan ja sen kehittämiseen, jolloin jäsenmaksutkin saataisiin pysymään kurissa. Toiminta rikastuttaisi kyllä myös sosiaalisesti.

Metsästysmatkailulla näyttää olevan kehittymismahdollisuuksia lähinnä yksityisten mailla, eli metsästysseurojen vuokraamilla alueilla ja yhteismetsien

mailla. Metsästysmatkailun kehittymisen edellytyksenä olisi ennen kaikkea yhteistyö eri tahojen eli metsästysalueiden haltijoiden, matkailutahon ja riis-tahallinnon välillä. Tällöin esille tulisivat kaikki näkökulmat ja toiminta olisi vakaalla pohjalla. Metsästysmatkailulla voisi tällöin olla paikallistaloudelli-sesti aika merkittävääkin myönteistä vaikutusta, koska suurin osa tuloista jäi-si paikkakunnalle ja useammat yksittäiset toimijat hyötyisivät. Alue on kui-tenkin varsin haastava, ja alan kehittymisen eteen olisi tehtävä paljon määrä-tietoista työtä.

Metsästysoikeuksien ja -lupien saanti näyttäisi onnistuvan parhaiten yhteis-metsien kautta. Tutkimusalueella on suuria yhteismetsiä, Itä-Lapissa Kemi-järven, Posion ja Sallan yhteismetsät ja Etelä-Lapinkin alueelta yhteismetsiä löytyy. Metsästysmatkailu on osakkaille hyvä tulonlähde, ja yhteismetsät ovatkin yleensä halukkaita kehittämään metsästysmatkailua yhteistyössä yri-tysten kanssa.

Metsästysseuroille metsästysmatkailun järjestäminen on usein mutkikkaam-paa. Maanomistajat eivät välttämättä hyväksy metsästyksen kaupallistamista maillansa, ja toisaalta yhdistystoimintakin asettaa rajansa liiketoiminnalle. Maanomistajat kuitenkin näyttäisivät hyväksyvän pienimuotoisen kulujen kattamiseksi ja toiminnan kehittämiseksi harjoitettavan metsästysmatkailun. Tällöin yksittäinen metsästysseura voisi hyvin halutessaan ottaa muutaman asiakkaan tai asiakasryhmän syksyisin tai sopia yrittäjän kanssa metsästysl-uista ja kiintiöistä alueelle.

Mikäli metsästysseuroissa halutaan järjestää metsästysmatkailua, toiminnalle tulee laatia selvät pelisäännöt. Asioista tulee sopia vuosikokouksessa ja toi-mintatavat on syytä kirjata maanvuokrasopimuksiin. Metsästysseuran jäsen-ten on myös sitouduttava toimintaan ja hyvään palveluun siten, että asiakas saa ostamansa elämyksen.

Kokonaisuuden kannalta olisi parasta, jos yrittäjät ja metsästysseurat toimisi-vat yhteistyössä metsästysmatkailun järjestämiseksi. Yhdistykset eivät voi toimia vastuullisina matkanjärjestäjinä, eikä metsästysseuroissa välttämättä osata hinnoitella työn arvoa ja toteuttaa kokonaisuutta matkailupalvelulta vaadittavalla tavalla. Ohjelmapalveluyrityksillä on tarvittava osaaminen, va-kuutukset ja myös myynti ja markkinointi onnistuvat parhaiten matkailuyri-tysten kautta. Yrittäjät voisivat ostaa koko metsästystapahtuman metsästy-seuralta tai pelkät luvat, jolloin opas tulisi yrityksen järjestämänä.

Yksittäinen yritys voisi toimia yhteistyössä useamman metsästysseuran kans-sa. Tällöin toiminnan käynnistäminen vaatisi pitkäjänteistä verkoston luomis-ta ja luottamusta eri toimijoiden välillä. Toiminta olisi käynnistettävä pikku-hiljaa, että vältettäisiin epäonnistumiset eli saavutettaisiin luottamus ja var-mistettaisiin toimiva ja tasalaatuinen tuote. Tutkimuksen perusteella näyttäisi siltä, että metsästysseuroissa, joissa halutaan järjestää metsästysmatkailua, on kiinnostusta yhteistyöhön yrittäjien kanssa. Joskus ongelmaksi voi tosin

muodostua yrittäjien puute alueella. Tällöin kannattaisi miettiä palvelun toteuttamista esimerkiksi kyläseuran tai maamiesseuran kanssa, jolloin työtä saataisiin hajautettua ja toiminnan hyödyt jakautuisivat laajemmalle alueelle.

Tutkimuksen perusteella metsästysmatkailun kehittyminen tutkimusalueella ja koko Suomessa vaatisi alueellista, läänillistä ja valtakunnallista panostusta asiaan. Toimijoille tulisi työryhmäpohjalta koota oppaita, jotka sisältäisivät neuvoja ja esimerkkejä hyvän metsästysmatkailupalvelun rakentumisesta. Tällöin toimijat saisivat tarvitsemaansa tukea ja samalla edesautettaisiin tuotteiden laadun ja yhtenäisyyden syntymistä. Valmiiden tuotteiden ammattitaitoiseen markkinointiin olisi panostettava.

Suomi on tuntematon metsästysmaana ja käsitys metsästyksestä on maailmalla usein hyvin erilainen. Haastatteluiden yhteydessä tuli esille, että esimerkiksi Metsästäjäin Keskusjärjestö ja MEK voisivat luoda Suomen metsästykselle imagoa ja MEK toisi sitä sitten esille kansainvälisellä tasolla. Tietoa voitaisiin jakaa matkailutapahtumissa esimerkiksi lehtisenä, jossa kerrottaisiin Suomesta metsästysmaana eli metsästystavoista ja -kulttuurista, lupasasioista ja niin edelleen. Lapissa alueellista panostusta tulisi saada esimerkiksi Lapin Markkinoinnin kautta. Lapilla on vahva imago matkailun maakuntana ja muun muassa erämaisuus ja metsästyksen eränkäynnin luonne, suuret metsästysalueet sekä laatu, aitous ja luonnollisuus palveluissa ovat niitä alueellisia vahvuuksia, joiden avulla Lappi voisi erottautua maailmalla edukseen. Erämatkailun markkinointi voisi olla valtti, jos asia osattaisiin tuoda esille oikein.

Hirven ja karhun metsästyksessä näyttää olevan eniten tuotteistamisen mahdollisuuksia, ja suurriista myös kiinnostaa metsästyskohteena. Hirvikanta on tällä hetkellä liian suuri ja hirvilupia on paljon, joten hirvenpyynnin hyödyntäminen matkailussa ei näyttäisi tuottavan ongelmia. Karhu puolestaan on poronhoitoalueella helposti tuotteistettavissa, koska ei tarvita erillisiä pyyntilupia. Osa lupakiintiön karhuista jää aina saamatta.

Metsäkanalintujen kohdalla ei valtion maiden lupien varaan voi tuotteistettuja metsästysmatkailupalveluita lähteä tällä hetkellä rakentamaan. Yksityistenkään mailla ei tässä suhteessa näyttäisi olevan kovin suuria mahdollisuuksia. Yhteismetsän kautta voi saada kanalintulupia, mutta metsästysseurat eivät juuri myy vieraslupia kanalinnuille. Lintukannat ovat käyneet alhaalla, eikä saaliin lisäämiseen ole enää mahdollisuuksia. Toisaalta myös sosiaalinen kestävyys tulee helposti vastaan – metsäkanalintujen metsästys koetaan Lapissa paikallisille kuuluvaksi. Jäniksen ja turkisriistan metsästystä puolestaan voitaisiin hyödyntää matkailussa.

Metsästyksen tulee aina tapahtua riistaeläinkantojen ekologisesta kestävyydestä huolehtien. Alueen toimijat tuntuvatkin pitävän itsestään selvyytensä siitä, että toimitaan annettujen lupien, kiintiöiden ja suositusten rajoissa ja myydään metsästystapahtumaa, ei riistaa. Vaikka pienriistan kestävä verotus on

lopulta paljolti metsästäjien omissa käsissä, jo metsästysmatkailutoiminnan jatkuvuudenkin kannalta on selvää, että riistakantojen kestävydestä huolehditaan. Metsästysmatkailussa tulee asiakasmäärän kasvattamisen sijaan panostaa laadukkaisiin, yksilöllisiin ja hinnakkaisiin kokonaisuuksiin, jolloin toiminta on kestävää ja sillä on alueellista merkitystä – sekä matkailullisesti että Lapin luonnonkäytön imagohyötynä.

Alueen toimijat tuntuvat pitävät tärkeänä edellytyksenä sitä, että toiminta toteutetaan paikallisyhteisön ja metsästysseurojen ehdoilla. Myös alueen perinteiden ja yleisesti hyväksytyjen tapojen kunnioittamista pidetään tärkeänä. Tältä pohjalta toimien metsästysmatkailun voisikin toteuttaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti hyväksyttävällä tavalla, jolloin ei vaarannettaisi myöskään metsästyksen yleistä yhteiskunnallista asemaa ja arvostusta. Asiakkaatkin tuntevat arvostavan toiminnan aitoutta.

Sosiaalinen kestävyys tulee paikallisten taholla usein vastaan lähinnä ennakkoasenteina, kun tieto ja kokemukset metsästysmatkailusta puuttuvat. Asenteisiin voitaisiin vaikuttaa lähinnä avoimella asioiden esiin tuomisella ja myönteisten kokemusten korostamisella toimijoiden ja tiedotusvälineiden kautta.

6.3 Hyvä metsästysmatkailutuote

Hyvä metsästysmatkailutuote olisi tutkimuksen perusteella lähinnä asiakkaiden tarpeiden mukainen, alueen vahvuuksiin perustuva ja selkeä kokonaisuus. Toimijan tulisi itse suunnitella tuotteensa. Metsästystä tulisi tuotteistaa eri kategorioihin esimerkiksi metsästettävien lajien, palvelutason ja vaikeusasteen mukaan ja hinnoitella erikseen. Tuotteita tulisi myös testata etukäteen. Hyvät metsästysmaat, oppaat ja koirat sekä hyvä palvelu sisältyvät luonnollisesti tuotteeseen.

Matkailijan tulisi päästä syvästi ja intensiivisesti mukaan tapahtumiin ja alueen metsästyskulttuuriin, eli toiminnan ohessa tulisi osata myös kertoa metsästyksestä ja riistasta. Tuotteissa tulisi hyödyntää paikallisia perinteitä ja muita alueellisia vahvuuksia. Lapissa esimerkiksi perinteiset metsästysmuodot ja taianomaiset, mutta todenperäiset erätarinat olisivat hyvä lisä tuotteeseen. Myös riistaruokakulttuuria voitaisiin hyödyntää matkailussa.

Kotimaisten yritysasiakkaiden ja kansainvälisten asiakkaiden suunnalla tuntuisi olevan kysyntää pitkälle tuotteistetuilla täyden palvelun paketeilla. Tuote voisi tällöin olla esimerkiksi hirvenmetsästys, joka toteutettaisiin ohjelmapalveluyrityksen ja metsästysseuran yhteistyönä siten, että seuran osuus olisi metsästystapahtuman järjestäminen. Metsästys voisi tapahtua koirametsästyksenä, kyttämällä, kutsumalla tai naakimametsästyksenä, ja hirvet ammuttaisiin seurojen luvista eli metsästysseura saisi lihat ja matkailija mahdollisen trofeen eli sarvet. Matkailuyritys järjestäisi muun eli kuljetuksen, majoituksen

sen, ruokailut ja oheispalvelut. Tuote tulisi toteuttaa aidosti, laadukkaasti ja sovitulla tavalla.

Tuote voisi koostua myös useammista luontoon liittyvistä aktiviteeteista kuten eräretkestä, joka sisältäisi metsästystä ja kalastusta.

6.4 Kamerametsästys luontomatkailupalveluna

Kamerametsästyksellä näyttää tutkimuksen perusteella olevan tuotteistamismahdollisuuksia luontomatkailussa. Toiminta olisi lähinnä lintubongauksen tyyppistä riistanbongausta. Kuvauskohteita löytyisi runsaasti, ja riistan hakemiseen voisi käyttää monia metsästysmuotoja. Toiminta olisi helposti järjestettävissä, ja sitä voitaisiin toteuttaa ympäri vuoden. Tuotteeseen voisi liittää esimerkiksi erätarinoita ja riistaruokakulttuuria. Vaihtoehtoisesti voitaisiin valokuvata metsästystapahtumaa.

Toiminta ei verota riistaa, mutta se on toteutettava hyvin, eli eläimiä ja niiden luonnonmukaista käyttäytymistä häiritsemättä. Esimerkiksi suurpetojen haaskalta kuvaus on eettisesti arveluttavaa, ja voi varsinkin poronhoitoalueella aiheuttaa suuria ongelmia. Metson soidinaika puolestaan on herkkää ja kriittistä vaihetta lisääntymisen onnistumista ajatellen. Suurin osa toimijoista oli kuitenkin sitä mieltä, että soidinmenojakin voi tarkkailla ja valokuvata siten, että linnut eivät häiriinny. Tällöin tarkkailun tulisi tapahtua tarpeeksi kaukaa, pienissä asiakasryhmissä ja hajauttaen toimintaa eri paikkoihin. Metso on kuitenkin kiinnostava valokuvauskohde myös koiran haukussa.

Metsästysaikana riistan hakemiseen voi käyttää koiria, ja esimerkiksi ennen hirvenmetsästyskautta olisi kuukauden verran aikaa hyödynnettävissä kamerametsästykseseen. Koiramiehet voisivat samalla kouluttaa ja kuntouttaa koiria jahtikautta varten. Joulukuussa ei hirviä kuitenkaan tulisi enää häiritä koirien kanssa, koska varsinkin urosten olisi päästävä kuntoutumaan talvea varten.

Kamerametsästyksen kohderyhmänä olisivat lähinnä luonnon valokuvaamisesta kiinnostuneet ja ehkä ennen kaikkea Suomen eläimistöä kiinnostuneet ulkomaalaiset luontoharrastajat. Esimerkiksi hirvi puuttuu Keski-Euroopasta ja metso – joka luokitellaan Keski-Euroopassa suurriistaksi – on monin paikoin uhanalainen tai hävinnyt kokonaan. Naisista voisi löytyä kiinnostuneita asiakkaita.

Tuotteistaminen sekä markkinointitavat ja -kanavat tulisi miettiä tarkkaan. Mukaan tulisi saada luontoharrastajayhdistyksiä ja vastaavia tahoja, joiden kanssa voitaisiin miettiä hyviä tuotteita, kohderyhmiä ja markkinointia. Tuotteita voisi markkinoida myös safariyritysten kautta, koska lupia ei tarvita ja toiminta olisi näin olleen varmasti toteutettavissa.

6.5 Tutkimuksen arviointi

Koin tutkimusaiheen mielenkiintoiseksi mutta myös varsin haastavaksi, koska aihe on herkkä ja vaatii tarkastelua monesta näkökulmasta. Haastateltavat olivat erilaisista sidosryhmistä ja koin, että tutkimuksen selkeyden, luotettavuuden ja eettisyyden kannalta oli tärkeää tuoda heidän näkemyksensä esiin erikseen sidosryhmittäin. Tämän jälkeen etenin teemoittaiseen tulosten tarkasteluun ja johtopäätöksiin.

Haastattelut kestivät keskimäärin tunnin, joten sain mielestäni syvällistä tietoa, jota lähdin hakemaan. Haastateltavia oli paljon, joten tutkimusaineisto oli varsin runsas ja hitaasti jäsenneltävissä. Kaikkea tutkimusaineiston tietoa en luonnollisestikaan voinut työssäni tuoda esille, mutta pyrin löytämään aineistosta tutkimuksen kannalta olennaiset asiat. Onnistuinkin tässä mielestäni hyvin, koska tunsin tutkimusaineistoni perinpohjaisesti.

Valitsin haastateltavat siten, että kaikkien metsästyksen ja/tai luontomatkailun parissa toimivien tahojen näkökulmat tulisivat esille. Tutkimus onkin mielestäni tässä mielessä luotettava. Aluksi ajattelin ottaa yhdeksi sidosryhmäksi erikseen maanomistajat, mutta koska maanomistajat kuuluvat metsästysseuroihin maanomistajajäsenenä ja usein myös metsästäjäjäsenenä, katsoin, että heidän näkemyksensä tulevat esiin metsästysseurojen kautta.

Tutkimus onnistui mielestäni hyvin, ja sain vastaukset kysymyksiini. Lapissa ei ole aiemmin tehty tutkimuksia, jotka koskisivat metsästysmatkailua elinkeinona ja kyläyhteisöjen elävöittäjänä, ja tämä tutkimus onkin mielestäni hyvä lähtökohta metsästysmatkailun kehittämistyölle tutkimusalueella ja koko Lapissa.

7 LÄHTEET

- Alaraudanjoki, Pirjo 1996. Paaluraudoista kotkansuojeluun – metsästyksen vihertyminen. Teoksessa *Ympäristö – arvot? Heijastuksia pohjoiseen* (toim. Anni Huhtala), 145–160. Lapin yliopisto. Lapin yliopiston hallintoviraston julkaisuja 35.
- Borg, Pekka 1997. Kestävä kehitys – kestävyys matkailussa? Teoksessa *Kestävä matkailu* (toim. Pekka Borg ja Stephen Condit), 34–36. *Kestävän matkailun julkaisuja 1*. Joensuun yliopisto, Savonlinna.
- Epäilys, Niina 2003. Metsästäjien ja lintuharrastajien Liminganlahden alueen käytön intressit, luontosuhde ja ympäristötietoisuus. Teoksessa *Pohjoinen luontosuhde – Elämäntapa ja luonnon politisoituminen* (toim. Leena Suopajarvi ja Jarno Valkonen), 95–113. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 43.
- Eskola, Teuvo 2005. Lintujahti käynnistyy lauantaina. *Metsäkanalintujen määrä edellisvuoden tasolla*. Meän Tornionlaakso 8.9.2005, 2.
- Fennell, David 1999. *Ecotourism: an introduction*. Routledge, London and New York.
- Filpus, Ilpo 2005. Ulkomaiset metsästäjät hakevat Lapista uusia kokemuksia. *Lapin Syksy* 2005, 20.
- Havas, Jyrki 2001. Passi Virossa. *Erä* 11/2001, 66–70.
- Heino, Ville–Holopainen, Jussi, 2003. Metsästysmatkailu. Maattoman metsästäjän mahdollisuus. *Matkailualan koulutusohjelman opinäytetyö*, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Hemmi, Jorma 1995. *Ympäristö- ja luontomatkailu*. Vapaa-Ajan Konsultit Oy, Vironlahti.
- Hirsjärvi, Sirkka–Hurme, Helena 2000. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Härmälä, Esa 2003. Riistasta elinvoimaa maaseudulle. *MTK-viesti* 6/2003, 4–5.

- Ilvesviita, Pirjo 2005. Paaluraudoista kotkansuojeluun. Suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1993. Akateeminen väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Lapin Yliopisto.
- Joensuu, Olavi 2000. Maaseudun autioituminen ja markkinatalous muuttavat metsästystä. *Metsästäjä* 6/2000, 21–23.
- 2004. Metsähallituksen ja metsästysmatkailuyritysten yhteistyön kehittäminen. Metsän uudet mahdollisuudet – metsästysmatkailuseminaarin puheenvuoro. 23.11.2004.
- Kairikko, Juha K. 1996. Muille maille vierahille. Teoksessa *Jahdissa ulkoilla. Sanastot ja muuta käytännön tietoa* (toim. Henry Paasikivi ja Hannu Salokorpi), 15–40. Kustannus Oy Constator. Karisto Oy:n kirjapaino, Hämeenlinna.
- 2004. Metsästysmatkailijan kokemuksia meillä ja muualla. Metsän uudet mahdollisuudet – metsästysmatkailuseminaarin puheenvuoro. 23.11.2004.
- Kamula, Pasi 2006. Suunnittelija. Metsähallitus, luontopalvelut, Lappi. Sähköpostiviesti 20.3.2006.
- Komppula, Raija 2002. Luontoelämys matkailutuotteeksi – markkinoinnin näkökulma tuotekehitykseen. Teoksessa *Luonto matkailukohteenä: virkistystä ja elämyksiä luonnosta* (toim. Jarkko Saari ja Jari Järviluoma), 46–84. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 866.
- Lapin liitto 2003. Lapin matkailustrategia 2003–2006. Sarja A. Julkaisu 10.
- Lavia, Riku 2005. Ennätysasuuri hirvijahti alkaa lauantaina. *Lapin Kansa* 23.9.2005, 13.
- Lindén, Harto (toim.) 2002. Metsäkanalintutkimuksia: Metsästys, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Metsästäjäin Keskusjärjestö. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi.
- Lindström, Jan-Kokko, Hanna 1996. Voidaanko riistakantojen kehitystä ennustaa? – Teoksessa *Suomen Riista* 42 (toim. Pekka Helle), 7–14. Suomen Riistanhoito-Säätiö, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Lämsä, Tiina-Hietala, Mika 1996. Saksalaiset metsästysmatkailijat – Kainuun maaseutumatkailun mahdollinen asiakaskohderyhmä. Oulun yliopisto. Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 127.

- Maa- ja metsätalousministeriö, 2001. Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarastrategia. Uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö. MMM:n julkaisuja 8/2001.
- Marjakangas, Arto 1997. Metsästyksen ekologiset perusteet. Teoksessa Suomen Riista 43 (toim. Pekka Helle), 22–37. Suomen Riistanhoito-Säätiö, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Metsästäjain Keskusjärjestö 1984. Metsästäjän Opas. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- 2005a. Metsästäjän Opas. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
 - 2005b. Metsästäjän Opas. Metsästys- ja aselainsäädäntö. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
 - 2005c. Suomi riistamaana. Osoitteessa www.riista.fi/riistafi/. 9.10.2005.
- ML = metsästyslaki 615/1993.
- Niemi, Asko 2004. MTK:n riistastrategia – edellytyksiä ja eväitä maaseutuyrittämiselle. Metsän uudet mahdollisuudet – metsästysmatkailuseminaarin puheenvuoro. 23.11.2004.
- Pietarinen, Juhani 1987. Ihmisen luontoa koskevat filosofiset perusasenteet. Teoksessa Oikeutemme ympäristöön. Puheenvuoroja eri tieteenaloilta (toim. Leena Aho ja Seppo Sivonen), 42–60. WSOY, Juva.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2005. Riistasaalis jäi viime vuonna pieneksi – Metsästäjämäärät säilyivät ennallaan. Maaseudun tulevaisuus 5.8.2005, 22.
- Rinkinen, Terhi 1997. Voiko erämaamatkailua olla olemassakaan? Luontomatkailukäsitteiden prototyypillisyyttä etsimässä. Teoksessa Kestävä matkailu (toim. Pekka Borg ja Stephen Condit), 88–95. Kestävän matkailun julkaisuja 1. Joensuun yliopisto, Savonlinna.
- Ripatti, Juha-Pekka–Ermala, Aslak 1995. Metsästyksen taloudelliset arvot. Metsästysmatkailu. Teoksessa Metsästys – luonto – yhteiskunta (toim. Petri Nummi), 125–139. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset, Keuruu.

- Romakkaniemi, Janne 1998. Metsästysmatkapalveluiden markkinatutkimus. Kyselytutkimus Suomessa toimiville yrityksille. Metsätalouden insinöörikoulutuksen lopputyö. Rovaniemen metsäoppilaitos.
- Saarinen, Jarkko 2001. Matkailukokemuksista elämystuotantoon – matkailuelämys käsitteenä ja luontomatkailun mainonnassa. Teoksessa Matkailuelämykset tutkimuskohteina (toim. Seppo Aho, Antti Honkanen ja Jarkko Saarinen), 83–97. Lapin yliopiston matkailun julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 6.
- 2002. Luonto 'uuden matkailun' elämystuotannossa: katsaus Pohjois-Suomen luontoon perustuvan matkailun kehitykseen. Teoksessa Luonto matkailukohteena: virkistystä ja elämyksiä luonnosta (toim. Jarkko Saarinen ja Jari Järviluoma), 11–26. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 866.
- Saarinen, Jarkko–Hall, C. Michael (toim.) 2004. Preface: local realities, global issues in nature-based tourism research. Teoksessa Nature-Based Tourism Research in Finland: Local Contexts, Global Issues, 5-8. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 916.
- Sippola, Anna-Liisa 1996. Matkailun ympäristövaikutukset Lapissa – katsaus nykytilaan ja tutkimustarpeisiin. Teoksessa Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä (toim. Jarkko Saarinen ja Jari Järviluoma), 129–142. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619.
- Soikkanen, Jussi 2000. Metsästysmatkailu elpyy. Metsästys ja Kalastus 4/2000, 38–41.
- Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry. 2005. Metsästysmatkailu. Osoitteessa www.luontoyrittaja.net/174.html. 15.10.2005.
- Swarbrooke, John 1999. Sustainable Tourism Management. CABI Publishing, Oxon and New York.
- Tolvanen, Anne 2004. Kestävä luontomatkailu – tutkimusta käytännön tarpeisiin. Metsäntutkimuslaitos. Kalevan ilmoitusliite 22.9.2004, 14.
- Vajavaara, Raimo 2004. Metsästäjä – Sinä olet metsästyksen tärkein vaikuttaja. Metsästäjä 4/2004, 2.
- Verhelä, Pauli–Lackman, Pekka 2003. Matkailun ohjelmapalvelut. Matkailuelämyksen tuottaminen ja toteuttaminen. WS Bookwell Oy, Porvoo.
- Villi Pohjola, 2005. Eräelämysopas. Metsähallitus, Villi Pohjola.

8 LIITE

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

- 1) Metsästysmatkailun nykytilanne Etelä- ja Itä-Lapissa
 - Millaisena näette alueen metsästysmatkailun nykytilanteen?
- 2) Metsästysmatkailun kehittymismahdollisuudet ja kehittymisen edellytykset
 - Onko metsästysmatkailulla mielestänne kehittymismahdollisuuksia elinkeinona ja paikallisyhteisöjen taloudellissosiaalisen elinvoiman edistäjänä Etelä- ja Itä-Lapin maaseutualueilla?
 - Edellytykset/ongelmat/käytännön esteet? Ovatko ongelmat/esteet poistettavissa ja miten?
 - Onko metsästysmatkailun kehittäminen mielestänne mahdollista ekologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden vaarantumatta?
 - Millä tavoin kestävä kehitys tulisi huomioida metsästysmatkailussa? Mitä lajeja voidaan metsästä jne.?
- 3) Esimerkki metsästysmatkailupalvelusta
 - Millainen voisi teidän mielestänne olla hyvä metsästysmatkailutuote? Käytännön esimerkki?
- 4) Ns. kamerametsästys metsästysmatkailussa
 - Mitä mieltä olette kamerametsästyksestä luontomatkailupalveluna?
 - Mahdollisuudet?
 - Ongelmat/esteet?

Lisäkysymykset sidosryhmittäin

Metsästysseurat

- Onko metsästysseurallanne kokemuksia metsästysmatkailusta?
- Jos on, niin millaisia ja miten toteutettu?
- Onko seuralla jatkossa kiinnostusta metsästysmatkailun järjestämiseen?
 - Kiinnostaako yhteistyö matkailuyrittäjien/Villi Pohjolan kanssa?
 - Maanomistajien suhtautuminen?

Ohjelmapalveluyrittäjät

- Tarjoaako yrityksenne metsästysmatkailupalveluita?

- Jos tarjoaa,
 - millaisia, miten toteutettu (kenen kanssa yhteistyössä jne.) ja minkä verran?
 - kokemukset?
 - jatkosuunnitelmat?
- Jos ei,
 - onko asiaa harkittu/voitaisiinko harkita?

Metsähallitus, Villi Pohjola

- Metsästysmatkailu valtion mailla
 - Yhteistyö metsästysseurojen ja ohjelmapalveluyrittäjien kanssa?
 - Uuden metsähallituslain vaikutukset metsästysmatkailuun?

Matkanjärjestäjä

- Metsästysmatkailu matkanjärjestäjän näkökulmasta?

ISSN: 1239-7733
ISBN: 978-952-5153-70-5 (pdf)
